МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕ

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР-а Лаккхехьарча Совета а орган

Шоатта
5
ДЕКАБРЬ
1959 шу
№ 98 (2410)
Мах 20 кеп.

Советски Конституце Ди

Тахан Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша вай Даьхен дерригача халкъашца цхьана Советски Социалистически Республикай Союза Керттерча закона — Советски Конституце Ди дезду.

Ткъаь кхоъ шу хьалха, 1936 шера 5 декабре тІаийцача кердача Советски Конституце закона хьисапе чІоагІъяь дІаоттайир котъяьннача социализма лоархІамегІа йола принципаш. Цо дІакхайкадир Советски общества дерригача члений къахьега, салаІа, деша, къавенна воккха хилча е лазар кхийтта кІалвисача пенси эца бокъо хилар, хІаьта уж дерригa гІулакхаш кхоачашде эшаш дола рузкъа Іалашделга соца а дир. Цунца дІакхайкайнр Советски Конституце кхы дуккха а наха эшаш йола демократически бокъонаш. Цу гІулакхаша дерригача дуненна дІагойт вай Конституци бокъонца йолча халкъа демократе ларда тІа латташ хилари цо демократе принципаш нийса чакхйоахаш хилари.

Советски Конституце тешалду социалистически боахама система капиталистическичул дуккха а толашагІ хиларан Коммунистически парте хьалхленца укх 42 шера Советски халкъо даьха толамаш Іалаьмате доккхий хиларан.

Капитализм хІалак а хулаш социализм хьахинна дІа а отташ йола керда зама хьайнйлар Октябрьски революце адамий историе чухь. Из революци хиларах капиталистийн помещикийн Іаьдал дІа а даьнна, болхлой диктатура эттай вай мехка, хьахиннай керда, социалистически боахама система.

Социалистически боахама система вай мехка оттар а цун торонаш капиталистически системачул тІех хилар а бахьан долаш Коммунистически парте хьалхленца исторически лоацацача хана доккхий гІулакхаш карагІдаьннад советски халкъа. Революци ялалехьа чІоагrІа тІехьабиса хиннача мехках низ бола индустриально-колхозни паччахьалкхе яьй, фашистски Германии миллитаристически Японии эшаьй, хІанз толамца коммунизм хьалъеш латт.

Вай ерригача промышленносто а социалистически юрта боахамо а даьха доккхий толамаш, халкъа культура лакхъялар, бахача наьха хьал-торо тоадалар — из деррига а Советски Конституце сийлен байракха кІал даь да.

Вай мехкара деррига паччахьалкхен Іаьдал, лохера денз лакхе даллалца Советски Конституце яххача таипара массане а юкъарча, берригача наьха цхьатарра йолча, духхьаларча хоржамий бокъонех къайлагІа кхадж а тоссаш хержача къахьегамхой депутатий Советашка гІолла къахьегамхон кара да. Миллионаш бола советски нах Советски а кхыча дукккхача общественни а организацешка гІолла юкъеоз общественни вахара, паччахьалкхенна а производствона а доалдара. Российски Федераце Лаккхехьарча Советен моггигашкарча Советашкеи хержа депутаташ бІаь эзарнешца лоархІам болаш ба. Алхха вай республикерча Лаккхехьарча Совете а моттигашкарча Советашка а хержа берригa депутаташ 6.191 саг ва. Царна юкъе кхалнах 27 процент ба, хІаьта нохчийн гІалгІайн 44 процент ба. Ужаш ба коммунизмана а вай хьамсарча Даьхенна а шеко йоацаш мутІахьа бола, республикерча къахьегамхой дикагІа бола къонгаши мехкарийи.

Царна вІалла тара дац капиталистически мехкашка латта гІулакхаш. Америка ВІашагІкхийттача Штатий Сенате хержараш духхьал банкираши, лаьттай дайн, капиталистически монополей Іуй бола политикаши ба. Цхьаккха а болхло вац Сенате хержа.

Советски наха — болхлоша, колхозникаша, интеллигенце общественни вахарца а паччахьалкхенна доалдеча а доккха дакъа лоацаш хиларо хьахьокх вай демократи моттийта лелаеш йола буржуазни йохкаенна демократи санна а йоацаш, бокъонца йола халкъа демократи хилар. «Пролетарски демократи,— яьхад Советски паччахьалкхе хьаяьча сийлахь-воккхача В. И. Ленина,— моллагІча а буржуазни демократел миллионазза демократичнегІа я».

Коммунистически парте хьалхленца шийн низ ца кхобеш къовсам лоаттабу советски халкъо ССКП XXI съездо чІоагІъяь промышленностьи юртбоахами дІахо дегІаболабара йола ворхІ шера план кхоачашъяра тІехьа. Коммунизма сийлен идеяша дегаш урауьттаду советски наьха керда къахьегама толамаш дахара. Денгара-денга шерлуш латт ССКП Централни Комитета Пленума баха боагІача тайпара накъа баха а семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе а гІерташ Советски наха йоаржаяь яхь. ХІара денна рапорташ тел шахташа, рудникаша, фабрикаша, заводаша, колхозаша, совхозаша Централни Комитета Пленума сийна шоаш тІаийдаь социалистически декхараш кхоачашдарах хоам беш. Дукха предприятеш, нефтеуправленеш, бІарчча районаш я вай республике семилетка хьалхарча шера планаш кхоачаш а яь, 1960 шера чотах балхаш деш.

Вай мехка социализм хьалъеш советски наха даьхача доккхийча толамаша дерригача дуненна дІагойтад социалистически революце капиталистически дукъа кІалхара мукъадаьхача халкъий хьинар цхьанна хІамо а дохорг ца хилар.

Коммунистически парте тІа-тІа шеръю социалистически демократи, денгара-денга дуккагІа чуоз къахьегамхой паччахьалкхенна доалдара, общественни вахар тоадара, коммунистически общество хьалъяра леладеча гІулакхашта юкъе.

Коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа сийлен хьоккхам хьал а ийца коммунистически болхлойи партей хьалхленца шоай мехкий низ совбаккха, экономикеи культуреи лакхъе гІерташ доахк деррига социалистически лагера чудоагІа халкъаш.

Денгара - денга шерлуш латт кортамукъале бахьан капиталистически мехкашкарча къахьегамхоша империализма духьал лоаттаоу къовсам.

Советски Конституци машари, социализми, демократии бахьан лоаттабеча къовсама байракх я. Цо деррига адам тІахьех дунен халкъашта юкъера доттагІал чІоагІдара, хІаьта цунна кортамукъаленгеи иразагеи бода никъ а хьех.

Вай Даьхе сийлен ворхІ шера план кхоачашъеш йоалл. Советски демократе байракха кІал, Коммунистически парте хьалхленца коммунизм хьалъяра керда толамаш доахаргда советски халкъо.

СОВЕТСКИ КОНСТИТУЦЕ ДЕННА НАКЪА БОЛХАШ

АЛМА-АТА, 3 декабре. (ТАСС). Дерригача халкъа дезача денна— Советски Конституце Денна — производственни совгІаташца накъа боагІа Казахстана столицера къахьегамхой.

Дикка толамаш даьхад энергетикаша. Производствана автоматизации механизации ярца миллион сом кходаьд. 20 эзар киловатт-сахьат совгІа электроэнерги кхояьй.

Еза-йоккха машинаш еча завода коллективо шера йоагІа план ханал хьалха кхоачашъяьй. Алюминови биткъа саьрг тІалуста машинаш арахеца йолаьй заводо. ЦІаста дараштa меттел алюминови кабелаш дуккха а арахеца йиш хургья кабельни промышленностага уж машинаш шийга дІакхаьчача.

Хьалхеш латтача город-спутнике Москве Крюкове хьалдеш латт хьалхарча цІеной пенаш. Города промышленни зоне йистедолаш латт шин технически училищан цІеной, болхлой-кагирхой школа, хьалхеш латт централни котельне, водопроводни узла цІеной. Нах чубаха цІеноп хьалдергдолча метте накъдаш хьалдоьлла балхаш — канализацин, хий дуллийран, водостокашн, электрокабела линин, газопроводни юллаш латт.

СУРТА ТІА: город-спутника промышленни зона хьалъеча.

Кулешова сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКАГІБАРАША ТІАХЬЕХ:

ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга техникеи бІаьсти дІаювча культурай фуи бІаьстанга кийчделга йистедаккхара

Гудермесски районерча «Гудермесскии» «Дружбеи» яхача совхозий болхлой коллективашеи специалисташеи Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахама берригача къахьегамхошка кастта хургйолча ССКП ЦК Пленума хьакъехьа даь

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Юртбоахама производство дегІаяра, мехкарча лаьттах а хьайбаех а йоала продукташ кхоачам хиллал хилийтара керда къахьегама толамаш доахаргдолаш советски наьха дегаш урауьттаду Коммунистически парте массаза а еча йоакхоно. Юртбоахама производства ерригa отраслеш дІахо сихха дегІаяра лоархІам болаш хургья ССКП ЦК-а Пленум.

ХІанз ерригача вай дуккхача къамий Даьхене гІолла, вай парте Централни Комитета декабрьски Пленума сийна шерра яьржай семилетка хьалхарча шера планаши заданеши ханал хьалха кхоачашъяра йола социалистически яхь. Гудермесски районерча совхозий берригa къахьегамхойи специалисташи а ба кердача къахьегама толамашца Пленум хьаелла денош белгалдаха лаьрхІа.

Района совхозаша хлебозаготовкай план 116 процент, дулха — 107 процент, фуий — 113 процент, тхан — 101 процент ханал хьалха кхоачашъяьй.

Гурахьа ялат дІадера план 112 процентн зябь ахара план 100 проценти кхоачашъяьй. 1960 шера бІаьсти деча кхай тІарча балхашта йизза а ший ханнахьа а кийчо е лоаттабу къовсам шерагІа боаржабе къахьегамхой тІахьех оаха.

Тхоай низи торои лархІа а лаьрхІа, оаха, юрта боахама болхлошеи специалисташеи ССКП Централни Комитета декаберча Пленума сийна е декхараш кхоачашде тІаэц:

1. 72 трактора а юрта боахама прицепной машинашта а ремонт е шера йоагІа план 1959 шера 22 декабрь тІаккхоачаш — ССКП ЦК-а Пленум хьаелла ди тІакхоачаш кхоачашъе;
2. 31 комбайна, жаткашта, подборщикашта, йол хьокхача машинашта, кхыча техника 1960 шера 20 январь тІакхоачаш — VIII-гІа областной партийни конференци хьаелла ди тІакхоачаш ремонт яь йистеяккха;
3. 1959 шера 22 декабрь тІакхоачаш семилетка шоллагІча шера бІаьсти дІадувргдолча дерригача ялата фу цІендаь а дика тІадаргдолча тайпара кийчдаь а даккха;
4. VIII-гІа областной партийни конференци хьаелла ди тІакхоачаш 1960 шера ялат дІадувргдолча кхашка 11000 тоннал кІезигагІа йоацаш удобренеш яхка:

МоллагІча а гІулакха толам — йоккха говзал йолча кадрех тийша хилар дика кхета а деш, оаха декхар тІалоац 70 тракторист, комбайнераш, хьажкІаш, баьца дaараш леладеча звеной 55-звеньевой, 130 мастер-полевальщик кийчве, зоотехнически курсашка 70-и агротехнически курсашка 100-и саг Іомаве.

Республика берригa колхозникаш, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ тхоай хьокхама тІехьа бовла, ССКП ЦК-а Пленум хьаелла ди тІакхоачаш еррига тракторни парки прицепной инвентари ремонт яь яккха, 1960 шера дІадувргдолча дерригача ялата фу цІендаь а дика тІадаргдолаш кийчдаь а даккха, семилетка шоллагІча шера бІаьстана дика кийчо е тІахьех оаха!

Гудермесски района «Гудермесскии» «Дружбеи» яхача совхозий коллективай юкъарча собранешка дийца а дийца, тІаийцад.

ССКП обкоме

Гудермесски районерча „Гудермесскии" „Дружбеи" яхача совхозашкарча болхлойи гІулакхерча наьхеи коллективо Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахамерча берригача къахьегамхошка даьча кхайкарала хьакъехьа

ССКП обкома секретариата къоабалдаьд Гудермесски районерча «Гудермесскии» «Дружбеи» яхача совхозашкарча болхлойи гІулакхерча наьхеи коллективо Нохч-ГІалгІай АССР юрта боахамерча берригача къахьегамхошка даь кхайкарал.

Обкома секретариата декхарийлаьй парте райкомаш, райисполкомаш, первични партийни, комсомольскии, профсоюзнии организацеш Гудермесски совхозий болхлоша даь кхайкарал колхозникийи совхозий болхлойи юкъарча собранешка шерра дувцилга а хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна тІаийца социалистически декхараш кхоачашдар духьа социалистически яхь йоаржаелга вІаштІехьдаккха.

«Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача газетий редакцешта радиовещане комитетаи тІадиллад хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна лаьца социалистически яхь мишта лел хадданза кхайкаделга.

СИЙЛЕНЦА ЯХИЙЛА ВАЙ МУКЪА ДАЬХЕ, ХАЛКЪИЙ ДОТТАГІЛЕН ИЗ ТЕШАМЕ ЛАРД!

Б. Антонова фотомонтаж. ТАСС фотохроника.

Электроэнерги кхое лаьрхІад

ССКП ЦК дайтача письмо тІара халкъа боахама лаьрхІа электроэнерги кхоярах бола хоам чІоагІа дог гІоз а доаккхаш тІаийцар «Красный молот» яхача завода 9-ча цеха коллективо. Заводе кхое еззача тайпара электроэнерги кхо ца яр бахьан долаш доккха зе хул. Цудухьа из письмо дийцачул тІехьагІа хьдда предложенеш балха юкъе кхувл энергетикаша. Масала, тоІадаь фо ара ца ахийта, станокаши, машинаши хозахета болх ца байташ лорае, иштта кхыдола гІулакхаш чакхдаха лаьрхІад цар. Электроэнерги кхояра дола тІахьехамаш тІадола лозунгаш хьалтоха лаьрхІад болхлоша завода территоре тІа.

Уж балхаш чакхдаьхача торо хургья хьатІадоагІача шера 1300 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

С. САЛИМОВ.

Шоай болх безаш

Семилетка йоккха программа ханал хьалха кхоачашъяра шоашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяьй хлебокомбината заводий коллективаша. Комбината заводашта юкъе семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьалхле лелаю н. В. Т. Овчарука кулгалдеча № 2 йолча завода коллективо. Укх шерара производственни план 137 процент кхоачашъяьй цар, хІаьта дикка хьоар кхо а даьд.

Массеха бутт ба хлебокомбината № 2 йолча заводо дІа-юха телаш йола Ще байракх лелаю. Завода хьалхле лелаеча бригада бригадира нов. Подколзинас № 1 йолча завода тІехьайиса хинна бригада шийта хьаэцаро чІоагІа пайда белар. Дика доал дар бахьан долаш хІанзалца ца хиннача тайпара цхьоагІо а йолаш, дика къа а хьегаш хьайоагІа из бригада.

ХІара беттара задани тІехкхоачашъю № 2 йолча завода болхлошаи. Макаровас, Мнацаканова, Кумачевас, Еланскаяс, иштта кхыбараша а.

Декабрьски Пленума сийна дикача къахьегамца накъа йоагІа № 2 йолча завода коллектив.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

ВСРП VII СЪЕЗДЕ

БУДАПЕШТ, 2-ча декабре. ТАСС-а корреспондента А. Семенова хоам бу: Венгерски социалистически болхлой парте VII съезда заседане тІа тахан Іуйрийна дІахо а къамаьлаш дир Яноша Кадареи Йене Фокеи докладашта тІагІолла.

Будапештагара веначa делегата болхлочо-литейщико Тибор Фабре берригача Венгре мехка гІолла баьржа социалистически къахьегама бригадай болам бийцар.

Политбюро член а ВСРП ЦК секретарь а волча Дьюла Каллаи яхачо дийцар парте идеологически балхеи культурни революцеи дешаш. Цо белгалдаьккхар, тахан, Венгре социализма лардаш хьаелга йистедоалача хана, марксистски-ленински кхетамца нах хьалкхебелга Іалаьмате боккхача лоархІамера тІулакх хилар.

Зала яхача областе юрта боахам социалистически новкъа эргабаккхара опыт ювцаш къамаьл дир делегата Янош Шейтера. Парте чурча гІулакхашта а, цун нахацарча гІулакхашта а, аьлар цо, айхха кхотаденнеи барт-цхьоагІо йолаши вай хиларца, хІаьта иштта социалистически лагера мехкаца вай чІоагга дувзаденна хиларца тешам болийташ да вайна карагІдаьнна хІамаш.

Съездага моаршалаш хетташ хилар венгерски кагирхой делегацеш — Коммунистически кагирхой союза, пионерий, деша багІаш а къахьегаш а болча кагирхой, венгерский халкъа эскара къонача тІемахой викалаш. Венгерски кагирхой цІерах альбом делар делегаце. Цу альбома тІа яр ВСРП VII съезда сийна кагирхоша тІаийца декхараш кхоачаш мишта даьд гойташ йола отчет.

Вошал долаш йолча коммунистически болхлойи партей цІерах ІуЙрийнарча заседане тІа съездага моаршалаш хоатташ хилар делегацешта керте латтараш: Чехословаке Коммунистически партегара—Карел Бацилек, Австре Коммунистически партегара — Ф. Фюрнберг, Румыне болхлой партегара — Эмиль Бондараш. Польски вІашагІкхийттача болхлой партегара — И. Лога-Совиньский.

БУДАПЕШТ, 3-ча декабре. ТАСС-а корреспондента А. Семенова хоам бу: Венгерски социалистически болхлой парте VII съезда сайрийнарча заседане юрта боахам социалистически эргабаккхара цхьацца дола дешаш дийцар ВСРП ЦК Политбюро член волча Лайош Фехер яхачо.

Венгерски Халкъа Республика Президиума Председатель волча Иштван Доби яхачо а юрта боахам дегІабоалабара, къоаггадаь аьлча, производственно-кооперативни болама хетадаь дир шийн къамаьл.

Венгре профсоюзий совета генеральни секретарь волча Янош Брутьо яхачо шийн къамаьлаца аьлар, Централни Комитета доклада тІа белгалъяьккхача социалистически тІиплош хьалъяра йоккхача программа профсоюзаш раьза я, аьнна.

Сайрийнарча заседане вошал долаш йолча коммунистическии болхлойи партей цІерах съездага моаршалаш хоатташ хилар делегацешта керте латтараш: Болгарски Коммунистически партегара — Енчо Стайков, Германе Коммунистически партегара — Макс Рейман, Албански къахьегама партегара — Хюсни Капо, Корея Къахьегама партегара — Пак Ден Ай, Индонезе Коммунистически партегара — Д. Айдит.

Дагестане лаьттан кІалхарча рузкъай керда моттигаш

МАХАЧКАЛА, 3 декабре. (ТАСС). Республикерча лаьттан кІалхарча рузкъай карта оттадаьд Дагестански АССР-ча геологаша. Геологий совещане хьахьокхаш дар из. Хьайийлай мехкдаьттеи, гази, кІори доалла керда моттигаш. ХІанз Дагестане 280 геолог ва къахьегаш, дукхагІабараш кІал даьхача къамех бола специалисташ а ба. Укх шера геологическии Іилма-тохкамеи балхашта лаьрхІа 75 миллион сом ахча дІадахийтад республике. Укх семилетках шозза лакхлургда геологоразведочни балхаш.

Ханал хьалха!

Семилетка хьалхарча шера йола паччахьалкхен план ханал хьалха, Советски Конституце денга, кхоачашъе лаьрхІадар Ростовски совнархоза чуйоагІача Грозненски электроремонтни участка коллективо. Цхьабакъда, из декхар тІаийца дукха ха ялалехьа комсомольцаша хьалхле а лелаеш социалистически яхь яьржар участке. Рационализатораша хадданза болх бу къахьегама овсарал лакхъяра, болхлой къахьегам аттача баккхара.

Участка болхлойи инженерно - технически болхлойи коллективо дикка къахьегарах шера йола производственни план ханал хьалха, 5-ча декабре, кхоачашъе аьнна тІаийца хинна декхар кхы а хьалхагІа, 26-ча ноябре, кхоачашдир. Валови продукци арахецара план 106 процент кхоачашъяьй, товарни продукци арахецара план кхоачашъяьй 106,2 процент. Ростовски совнархоза чу мел йоагІача участкаел хьалхагІа производственни декхараш кхоачаш а даь хьалхара моттиг яьккхай коллективо. Грознерча электроремонтни участка коллективо хІанз шийн мел бола низ оарцагІа баьккхаб семилетка шоллагІча шера план а цу тайпарча толамаща ханал хьалха кхоачашъяра.

М. ОСМИЕВ.

Нохч-ГІалгІай журналистий собрани

2-ча декабре Грозне хилар ССКП обкома пропагандаи агитацеи отделой Нохч-ГІалгІай АССР журналистий Союза правленеи вІашагІтеха республикански газетий а радио а болхлойи, многотиражни газетий редакторийи, бехктохкаме секретарийи, болхлойи юрташкарчеи корреспондентий активеи собрани. Собране балхаца дакъа лоацаш бар партийни советскии болхлой а.

Собрани хьайийлар ССКП обкома секретара нов. А. Г. Цветкова.

СССР журналистий хьалхарча съезда балха итогех а республикерча журналистий декхарех а лаьца доклад йир съезда делегата, «Грозненский рабочий» яхача газета редактора нов. В. Н. Корнилова.

Пренеех къамаьлаш дир Наьсарен района газета редактора нов. Даурбекова, Грозненски района газета редактора нов. Имшенецке, пединститута студентка нов. Абадиевас, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета инструктора нов. Иванова, «Машиностроитель» яхача многотиражни газета бехктохкаме секретара нов. Сальмана, «Сердало» яхача газета письмой отдела заведующе нов. Галаева, иштта кхыбараша а. Цар массане а дийцар коммунизм хьалъяра гІулакхаш дикагІа а кІоаргагІа а дувца дезаш долча кепа йоазони радиои болх дІахо тоабанза баргбоацаш хиларах.

Собране балхаца дакъа лоацаш хилар РСФСР йолча ССКП ЦК бюро пропагандаи агитацеи отдела инструктор нов. А. Ф. Меркулов.

Собране хиннараша соцам а ССКП ЦК-га дахьийта письмо а тІаийцар.

СОВЕТСКИ ДЕМОКРАТИЗМА БАЙРАКХА КIАЛ

КОНСТИТУЦЕ БЕЛГАЛБАЬЧА НОВКЪА

Къахьега, салаIа, деша бокъонаш еннай наха Советски Конституце. Истре чухь цIаккха а, цхьанна а мехка хиннаяц уж бокъонаш. Къаьстта чIоагIа йоакхо ю Коммунистически партеи Советски правительствоси къахьегамхошка дешийтара.

Дукха ба тха Авторемонтни мастерскешка болх бешше а дешаш. Царех ба политехнически техникуме дешаш бола слесарь нов. Поцелуев, столяр нов. Мальцев, иштта кхыбараш а. Берригача болхлоша технически занятешка лакхъю шоай квалификаци.

ЦIаккха а йицлургьяц сона,—йоах тха дикагIа волча моторашта ремонт еча слесара нов. И Денисова,—вай парте бахача наьха хьал-торо лакхяра еш йола йоакхо, кхы а чIоагIагIа къахьегаргда аз дIахо йодача хана вай паччахьалкхен хьал долашагIа хилийтара.

Ший дош кхоачащду нов. Денисова, хIара сменах йола балха норма 150—160 процент кхоачашъю цо. 13 шу да говза слесарь тха предприяте болх беш вола. ХIанз коммунистически къахьегама ударник яха цIи яккхара къовсам лоаттабеш ва из.

Иштта дика къахьег мастерскешка 16 шера болх баьча, коммунистически къахьегама цIи яккхара къовсам лоаттабеча столяра нов. Г. Сердюкова.

Царна а ужжамо кхыбарашта а дика хов шоаш боккхий хилча паччахьалкхено IалашбергболгIа.

Ужжамо кхы дуккха а ба Авторемонтни мастерскешка шоай балха нормаш тIеххоачашъеш бола болхлой. Шоашта, шоай халкъа къахьегилга дика кхетаду цар.

Цудухьа вIаштIехьдаьннад тха укх шера йола план ханал хьалха кхоачашъе тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачащде. Тха коллективо дош деннадар семилетка хьалхарча шера план 15-ча декабре кхоачашъе, аьнна. ХIаьта из кхоачашъяьй 25-ча ноябре. ХIанз семилетка шоллагIча шера чотах къахьегаш я мастерской коллектив.

Дика лакхъяьй къахьегама овсарле, лохбаьб арахецача продукце ший мах. Из вIаштIехьдаьннад тайп-тайпарча къамех бола нах цхьа дезал санна барт тайна, цхьоагIо йолаш хилар бахьан долаш. Цул совгIа дукха кхихьай балха юкъе рационализаторски предложенеш а. Боккха пайда беннаб механически цехерча мастера нов. Литвинова тийннача рационализаторски предложенеша.

Къахьегама овсарле лакхъе, арахецача продукце мах лохбе гIо дир автобусашта, двигателашта, автомашиний агрегаташта ремонт елга денгара-денга керда дахаро, болхлоша шоай квалификаци лакхъяро.

ХIанз тха коллектив кийчлуш я 1960 шу доладелча денз дийнахьа 7 сахьата болх бергболаш. Из а я Советски Конституце къахьегамхошта еннарех цхьа бокъо.

Парте еча цу йоакхонна кердача къахьегама толамашца жоп дала лаьрхIад коллективо.

Таханарча дезача денна сийленца накъа еңай Авторемонтни мастерской коллектив. Семилетка ханал дуккха а хьалха кхоачашъе лаьрхIад цо.

Шоай Советски даьхе, Коммунистически парти дукха еза советски наха. Цудухьа советски халкъа барт болча дезала вIаштIехьдарица из декхар кхоачащде.

Сурта тIа: мастерской дикагIа бола болхлой (аьрдехьара аьттехьа): И. Денисов, А. Лесков, Г. Сердюков, В. Кузнецов двигатела оатхала фу эш хьожаш боахк.

М. МАРЗАГАНОВ,
авторемонтни мастерской керттера инженер.

Советски сага салаIа йола бокъо

Советски Союза Конституце тIа йоах: «СССР гражданий салаIа бокъо я. СалаIа йола бокъо Iалашъю бархI сахьата балха ди оттадарца... къахьегамхошта долча гIулакхa шортта санатореш, салаIа цIеңош, клубаш хилийтарца». Иштта йола дика бокъо яьннай вай мехка болхлой классон къех болча ахархошен Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци котъяккхар бахьан долаш.

Советски паччахьалкхено хIара шера Iалаьмате дукха рузкъа тел социальни страховачех. Цунна юкъе доагIа санаторешка, салоIача цIеношка, туристски базашка аха къахьегамхошта телача путевкех луш дар.

Коммунистически партеи Советски правительстваи ший керттера теркам тIабохийтаргба ворхI шера чухь къахьегамхой унахцIенон цар салоIилгеи дIахо а тоадара гIулакхашта. ДукхагIа моттигаш хургья больницешка, поликлиникашка, салоIача цIеноңка, санаторешка.

Къахьегамхой вахар тоадара гIулакхашка 1965 шера 345 миллиард сом дIадохийтаргда.

Партеи правительстваи къахьегамхоша салаIара еш йола йоакхa чIоагIа холуш я вай республике а. Алхха Нохч-ГIалгIай АССР профессиональни союзашка гIолла ваха укх тIеххьарча шин шера санаторешка, салоIача цIеношка, туристски базашка хиннав 31642 болхлои гIулакхера саги, санаторе водаш доаккхача ахчах 30 процент салоIача цIагIа шин кIира водаш доаккхача ахчах 72 соми мара шоай ахча а ца луш.

Иштта хинна Iац укх тIеххьарча шин шера санаторешкеи салоIача цIеношкеи хинна республикера къахьегамхой. Царна юкъе батIац предприяте фонда чотах, республика Военкоматашка, социальни Iалашвара Министерстве, обществашка, директивни органашка гIолла путевкаш ийца республикера къахьегамхой. СалаIа а дарба де а баха ийцача путевкаех боагIача маьхах кхоалагIа дакъа мара ахча далацезанзар цу селларча дукхача къахьегамхой.

Стационарни санатореш салоIача цIеноели совгIа, вай мехка дукха туристски базаши цхьан дийнахьа салоIа цIеноши да заводашта, фабрикашта, обществашта кара долаш. Цу моттигашка а салоIаш хул Iалаьмате дукха къахьегамхой. Лоацчача хана салаIара эша дика хьалаш хул цига.

Укх семилетка хIара шера дукхагIа хьалъергья санатореши салоIа цIеноши. 1960 шера Нохч-ГIалгIай Облсовпрофа хьалхле лелаеча профессиональни союзашка гIолла цу санаторешкеи салоIача цIеношкеи гIоргва 12000 болхлои гIулакхера саги, хIаьта царца цхьана санаторешкеи салоIача цIеношкеи путевкаш яла торо йолча кхыча организацешка гIолла дукха къахьегамхой а гIоргба.

Вай мехко, вай халкъо промышленносте, юрта боахаме, Iилма чухь, культура хьакъехьа даьхача толамаша эгтара дикагIа дола хьалаш хьахулийт къахьегамхошта материальни духовнии хьашташ кхоачащдара эша. Цу толамаша шоай аргIатIа торо хулийтаргья санатореш, салоIа цIенош, туристски базаш, спортивни моттигаш дукхагIа хьалъе.

Нохч-ГIалгIай мехка хIанз укх сахьата Серноводскеи Iарам-хитIеи ши санаторий а городе Грозне Грозненски № 1 яхеи Советское яхача юрта Грозненски № 2 яхеи салоIа ши цIа а да. Нохч-ГIалгIай мехка лаьрхIа ца Iеш, цул арахьа а чIоагIа лоархIаш я уж. Цу моттигашка салаIа ух вай мехка масса миIингера нах. Цхьабакъда, белгалдаккха дезаш да вай республикерча санаторешкеи салоIача цIеношкеи цхьадола цIенхаштара кхоачамбоацараш хилар. Уж кхоачамбоацараш керттерча даькъе санаторейи салоIача цIенойи болхлоша цига ухача салоIача а цамогаш болча а наьха теркам кIезига беш хиларахи культурни гIулакхаш кхоачам боллаш царна ца хилийтарахи латт. 1960 шера санаторейи салоIача цIенойи хьалхле лелаерашa лорий, культура, чуIеча моттига а кхыдолча хIамай а гIулакхаш цамогаш болчеи салаIа ухачеи наха лоархIам боллаш дикагIа дергда ала йиш я.

Нохч-ГIалгIай АССР-е санатореши салоIа цIеноши шердара хьакъехьа аьлча, укх гаргарча шинкхаь шера Шеро-Аргунски хьасташка, хIаьта иштта Горячеисточненске санатореш хьалъе йолаергья. Республикерча хозача моттиге салоIа цIенош хьалдергда.

ЧIоагIа Коммунистически партенеи советски правительствонеи, мутIахьа долча социалистически Даьхе дукха езача советски халкъо ший низ а шийна ховр а дIалуш къахьет вай мехка махулла чехкагIа коммунистически общество хьалъяра гIулакха.

И. КУДРЯВЫХ,
культура болхлой профсоюза обкома председатель.

Ираз дола вахар

«Из книжка чIоагIа лораделаш, цу тIа корайоагIаргья шоана шоай бокъонаш» иштта ала йиш я Советски Конституцех са а берригача вай мехкарча наьха а. Йизза нийса бокъонаш сага енна конституци из мара дац. Цудухьа дукха деза из советски наха.

Йоккхий бокъонаш еннай Конституце тхона, мехкарашта. МаIача наха нийсса къахьега, салаIа, деша, общественни вахара юкъе дакъа лаца бокъо я тха. Уж бокъонаш нийсса дIаяхьа гIерт Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен педагогически институтера студенташ а.

Советски Iаьдал отталехьа цхьаккха а бокъо хиннаяц нохчийн гIалгIайн кхалнаьха. Юкъарча вахара чухь дакъа лаца, деша, салаIа бокъо йолаш ца хилар бахьан долаш халача Iазапе хиннаб кхалнах.

Иштта дац кхалнаьха вахар хIанз, хIаьта тIехь-тIехьагIа дикагIча оагIорахьа хувцалуш а латт из.

Дикеи тIехдикеи дешарца, общественни балхах дакъа лацарца жоп лу студенташа Коммунистически партеи Советски правительствоси еча йоакхонна. Цхьа дезал санна барт тайна, цхьоагIо йолаш ба тха институтера дуккхача къамех бола студенташ. Цхьана юкъара болх беш, дешаш, салоIаш ба са новкъостий адыгейка Пчентлышева Аня, нохчо Исмаилова Зура, эрсе Бабикова Тамара, гIалгIай Костоева Райхьант, Зязикова Люда, иштта кхы дуккха бараш а.

Дешара совгIа школашка вожатеш болаш болх а бу оаха.

Дика къахьийгар студенташа укх гурахьа вай республикерча колхозашеи совхозашеи ялаташ чуэцача хана.

Студенташа дакъа лоац республикерча лоаман районашкара моттигаш Iомаеш йолча экспедицей балхах.

Коммунизмага бода сийрда никъ парте хьеххача тайпара нийса дIабахьара тхоашка доагIа дакъа сийленца дIахьоргда оаха.

Х. БАЗОРКИНА,
пединститута 2-ча курса студентка.

Шин студе доттагIал

Ленинградски паччахьалкхен театральни институт вIашагIъеллача денз цигарча къамий студей студенташта юкъе леладеш да доттагIал. Барт тайна, цхьоагIо йолаш ба лакхехьарчеи лохехьарчеи курсашкара студенташ. Лакхехьарча курсашкарча студенташа шоай говзал а, шоаш Iомадаьр а дIахьех вокх студенташта. ХIаьта каст-каста доттагIлен сайренаш ю цар.

Укх деношка В. В. Маяковске творчествох лаьца доттагIлен сайре хилар 3-чеи 1-чеи курсашкарча студей студентий. Из вIашагIъеллаяр 1-ча курсерча студенташа. Царех цхьан студента Маяковске творчествох лаьца лекци йийшачул тIехьагIа сайрене дакъа лаьцараша йийшар цун стихаши поэмай отрывкаши. Сайре йистеяьнначул тIехьагIа цига дакъа лаьцача берригача студенташа дийцар ужжамо йола сайренаш юкъера доттагIал чIоагIдара пайдане йолга.

Нохч-ГIалгIай студе комсомольски организаце секретара С. Котиева студерча комсомольций цIерах баркал аьлар сайре вIашагIъеллача 1-ча курсерча студенташта. Сайрене дакъа лаьцар студешкарча хьехархоша. ДIахо йодача хана а иззамо йола сайренаш пайдане йолгах лаьца дийцар студенташа.

ХIанз Нохч-ГIалгIай студера студенташ кийчлуш ба 1-ча курсера студенташ шоаш болча хьа а бийха доттагIлен сайре вIашагIйолла. «Нохч-ГIалгIай халкъа культура детIаяри цун истории» яхаш хургья из сайре. Цу темах лаьца лекци ешаргья студента Котиева.

ДIахо йодача хана а ужжамо йола сайренаш вIашагIъехка лаьрхIад оаха.

М. ДАКИЕВ,
Ленинградски театральни института студент.

М-С. ПЛИЕВ.

Никъ аз даим хьоца бу

Хьанна довзац ер вай закон?
Малав укхох гIерташ вар?
Нах боацор ва ер вай закон
Даржар кхераш эгаш вар.
БIарга Iувжаш вай
бокъонаш,
Далар кхераш бера доал,
Наха даьккха хьацар
Iувдаш
Рузкъа Iалашдеш из воал.
Вай закон да вошал дувзар
Къамаш гIоза доахадер,
Нийса доацар юстар тувсар
КIалвисачун йоакхо ер;
Рузкъа, боахам мехка мел
дар,
Къахьегамхой юкъар даьр,
Шийна везаш халкъо
хержар,
Мехка доалдеш лоаттавер.
Маьрша даха хьо, тха закон,
Аз хьох чIоагIа доккхалду,
Хьол нийсагI дац лаьтта
тахан,
Никъ аз даим хьоца бу.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ КХАЛСАГ ПАРГIАТА ЯЬККХА ДИ

Советски Конституце деза Ди хьатIаькхоаччача хана чIоагIа дагадох хьалха дIаяхача хана хинна Нохч-ГIалгIай къамах болча кхалнаьха вахар. Дукха ха яц нохчийн гIалгIайн кхалнах цхьаккха бокъо а йоацаш дийша а боацаш хинна. Уж дац 40 совгIа шу мара.

Советски Iаьдал эттача хана денз дукха хувцамаш хиннад кхалнаьха вахара юкъе.

23 шу хьалха 1936 шера 5 декабре VIII Ерригсоюзни съездо чIоагIдир хIанзара Советски Конституци. Цудухьа, хIанз миччахьа а моллагIча а боахама отрасле болх бе а кулгалде а йиш йолаш ба кхалнах. Къаьнача Iаьдалах юхедиса во гIулакхаш дIа а даьха Нохч-ГIалгIай кхалсагаи маIача сагаи юкъера бокъо цхьатарра хилийтай Советски Конституце. ХIаьта юкъерча школашка, институташка, техникумашка кхы а дуккхача лакхехьарча заведенешка деша а ший специальностех болх бе а йиш я цар.

Вай республике дукха ба тайп-тайпара дола лоархIамера а бехктокхамера а балхаш деш бола гIалгIай кхалнах. Масала, унахцIено лораяра балха ба нн. Т. Кодзоева, Ф. Ахриева, Л. Измаилова, халкъа образоване Т. Укурова, М. Мальсагова, М. Джамбулатова, Л. Базгиева, Культура Министерстве Ж. Зязикова, иштта дуккха кхыбараш а.

ХIара шу массаза доал дукхагIа хул лакхехьарчеи юкъерчеи специальни дешара заведенешка деша ба-гIа гIалгIай мехкарий. Хала дац вайнаьха мехкарашта деша, хIана аьлча Iаьдало деррига вахара наькъаш хьадийлад царна. Дукха мехкарий ба Астрахане, Фрунзе, Ростове, Новочеркасске, Ленинграде, Москве, иштта кхы дуккхача городашкарча институташка деша багIаш.

Дукха ха йоацаш вай правительствос яьча лаьрхIача решенех Грозне хьайийлай гIалгIайн нохчийн йиIигашта лаьрхIа школа-интернат. Цу школе хIанзле 128 йиIиг я дешаш, царех 50 йиIиг гIалгIай я. Дешархошта юкъе дика дешаш белгалбаьннаб 10-ча классерча дешархой бола Дзарахова, Льянова, Кодзоева иштта кхыбараш а.

ГIалгIай хьехархой ба цу интернате берашта хьехаш. Масала, М. Мальсагова, Л. Нальгиева, М. Азиева, кхыбараш а. Дика дIахьу цар шоай болх.

Советски Конституце Ди — нохчийн гIалгIайн кхалнаьха дега чу салоIами паргIатои есса ди да. Цудухьа да из цун вахара юкъе эгтара лоархIамегIа дола ди.

Д. БАЗОРКИНА,
№ 15 йолча школа-интерната завуч.

Сурта тIа: Грозне № 15 йолча школа-интерната дешархой группа.

И. ПЛИЕВА сурт.

Къахьегама бокъо

Хьалха, паччахьа Iаьдал долча хана хала дар къахьега, хIана аьлча къахьегам хала хиларал совгIа болхлоша дика кхетадора шоаш бIаьхийча наха къахьегилга. Иштта бац къахьегам вай Советски мехка. Советски Конституце бокъонаш еннай къахьега, салаIа, деша. Уж бокъонаш мамогта дикагIа лелаю тха № 2 йолча бригадерча мехкдаьтта доаккхача болхлоша.

Доккхий декхараш тIаийцадар укх шера бригада коллективо.

Ханал хьалха кхоачашъяьй бригада 11 бетта йола мехкдаьтта даккхара план, хIаьта планал совгIа эзараш тоннаш а еннай паччахьалкхенна. Планал 12 процент лакхденнад бригада дийнахьи буси доаккхаш дола мехкдаьтта. Балха юкъе тайп-тайпара геолого-технически гIулакхаш кхахьарца, рационализаторски предложенеш теларца, иштта кхы гIулакхаш бахьан долаш вIаштIехьдаьннад уж толамаш даха.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб тха дикагIа бола оператораш нн. Калмыков, Микульшин, Бережной, иштта кхыбараш а. ХIара сменах, бетта, кварталах йола мехкдаьтта даккхара план тIеххоачашъю нов. В. Мамцов керте латтача комсомольско-кагирхой участкерча къонача болхлоша. Сийленца накъа баьхкар уж къахьегамхошта мел эша бокъо еннача денна—Советски Конституце Денна. Шоаш дика къахьегарал совгIа, балха говзал кIезига йолча къонача болхлошта а дика новкъостал ду операторашa Бережной Александра, Микульшин Николая, иштта кхыбараша. Цар новкъосталца ший говзал дикка лакхъяьй къонача нефтяника Хаджаев Тархана.

Бригада болхлой коллективо къовсам лоаттабу мехкдаьттеи цун продукташи Iоухаш ца йойта. Духхьала цхьан комсомольско-кагирхой участка коллективо лаьрхIадар укх шера 80 тонн мехкдаьттеи цун продукташи кхое, хIаьта хIанзале а 100 тонн кхояьй.

Мехкдаьтта дукхагIа даккхара чIоагIа новкъостал ду тха рационализатораша а. Боккхача пайданера рационализаторски предложенеш тийннай нн. Колейникова, А. Резниченкос, В. Мамцова, иштта кхыбараша.

Барт тайна, цхьоагIо йолаш ба тха бригадера дуккхача къамех бола болхлой. Царна юкъе ба эрсий, гIалгIай, нохчий, хIирий, иштта кхы къамех бола нах. Цар дика кхетаду таханара ираза ха дунен тIа эгтара нийсагIа долча конституце шоашта еннилга.

А. АЛБОГАЧИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ 3-ча промысла бригада мастер.

Болхло-агитатор

Ер шоллагIа шу да Курчалоевски районерча РТС-е Гамбулатов Муте мотористал болх бу. Дика къахьегарца кхыча болхлошта юкъе белгал ва из. Цига болх бе веначa хана цIаккха а сецабац цо ше доал деча машина мотор. Дика болхло хиларал совгIа агитатор а ва Гамбулатов.

Ше болх баь йистеваьнначул тIехьагIа болхлошта тайп-тайпарча темаех лаьца лекцеш а еш беседаш а ю цо. Гамбулатов иштта хиларах чIоагIа дукха веза болхлошта.

Б. АХМЕДОВ.

Вай доттагIашкахьа

КЪОВСАМЕИ КОТАЛОНИЙИ НИКЪ

Монгольски Халкъа Республика вIашагIъелла 35 шу дизар деадир монгольски халкъо 26 ноябре.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце идеяша дегаш ураоттадаь болча Монголе къахьегамхоша, советски халкъо новкъостал а деш Халкъа-революционни парте кулгалца йоккха котало яьккхар 1921 шера хиннача халкъа революце, из геттара мукъадаьлар социальнии колониальнии Iазапах.

Революци котъяьннача хьалхарча хана Монголе чура а арахьара а гIулакхаш чIоагIа халача хьала тIа дар. Цу хана цIендаь дIадаьха даьннадацар Унгерн яхача барона белогвардейски эскараш. Хьайбай боахамаш леладеш хинна къахьегамхой шийна чIоагIа караберзабаь хинна цу хана бахареи дынеи Iаьдала керте лаьттача богдо-гегена. Цудухьа 1924 шерага кхаччалца монархе цхьадола гIулакхаш лаьттад мехка, Iаьдал халкъа правительства кара хинна доллашехьа а.

Халкъа революци яьннача хьалхарча шерашка даьча доккхийча политическии экономическии хувцамаша монархи дIаяккхара мел эшар вIаштIехьдаьккхар. 1924 шера 26 ноябре 1-гIа Сийлахь-йоккха халкъа хурал хилар. Цо монархи дIа а яьккха Монголех Халкъа Республика а йир цун конституци а оттадир. Къахьегамхошта йоккхий политически бокъонаш а кортамукъале а елар конституце. Цо харжара бокъонех баьхар феодалаши кхыйола эксплуататорски элементаши.

Хала а цунга хьежжа сий долаш а никъ бар монгольски халкъо ше кортамукъа даьлча денз хьабенар. Дуккхача хана Монголе доал деш феодально - крепостнически гIулакхаш хилар бахьан долаш хIамаш хьаю низаш дегIадахкара чIоагIа новкъарле хиннай. Халкъа революци ялалехьа ах процент мара дийша нах бацар мехка.

Халкъа Iаьдал латтача шерашка Монгольски Халкъа Республикерча къахьегамхоша денал долча шоай Халкъа-революционни парте кулгалца аграрно-индустриальни паччахьалкхе а яь дIаоттабаьб цхьан хана тIехьбиса феодальни, колониальни хинна мохк. Советски наха хозахет вошал тIехь Советски Союзо даь масса тайпара новкъостал цу юкъе даха хилар. ТIеххьарча шерашка Монголена новкъосталаш ду Китайски Халкъа Республика, Чехословаке, ГДР, Венгре, кхыча социалистически мехкаша а.

Монгольски Халкъа Республике социализм хьалъяра опыто бакъбу котъяьннача хьалха латтача мехкашкарча пролетариата новкъосталца, капитализмага гIолла дегIа а ца йоагIаш социализм тIехьдисача мехкашка хьалъе йиш хиларах лаьца В. И. Ленина язбаь бовзаш бола болх.

Керда вахар оттадеш боахкача Монгольски Халкъа Республика къахьегамхошта дуккхаза а чуреи арахьареи йоккхий халонаш нийсъеннай. Монгольски халкъа революци лоархIамерча шин историчeски этапах чакхъяьннай ше дегIайоагIача хана чухь. Хьалхара общедемократически этап революци котъяьннача хана денз 1940 шерга кхаччалца йIаьхъеннай, хIаьта шоллагIа йола социалистически этап 1940 шера денз йола а енна таханалща хьайоагIа.

Революце хьалхарча этапера парте политика керттерча даькъе тIаерзаяьяр халкъа боахама массадолча доакъошкара кхыча паччахьалкхений капитал аракхоссара а феодальни доалахье дIаяккхара а. Цунца парте чIоагIа йоакхо яьй республике хIамаш хьаю низаш сихха дегIадоаладара, хьайбай боахамаш леладеча наьха материальни вахар тоадара, мохк феодально - крепостнически гIулакхашкара кердача, социалистически гIулакхашка баккхар духьа материально - технически база йилара. Цу ханна дIадаьхар доккхий монастырски феодальнии боахамаш, хIаьта цар доахан хьайбай боахамаш леладеча нахага дIаделар, дIаьхийча боахамаша договорех мара батракаш чуоттабергбоацаш порядок, оттайир, хIара боахама цун боккхалтеи зIамигалгеи хьежжа оттаьй налог, иштта чакхдаьхад кхыдола лоархIамера социально-экономически гIулакхаш а.

Мехка хинна уж Iалаьмате доккхий хувцамаш дIаяздаьд 1940 шера VIII-гIча Сийлахь-йоккхача халкъа хурало тIаийцача а хIанз законах йолча а Монгольски Халкъа Республика Конституце тIа. Цун 1-гIча статья тIа йоах:

«Монгольски Халкъа Республика ший мукъах йола, империалистически феодальнии Iазап тIера дIадаьккхача къахьегамхой (аратий—хьайбай боахамаш леладерий, болхлой, интеллигенце) паччахьалкхе, мохк дIахо йодача хана социализмага гIоргболаш капиталистически боаца никъ буллаш йола паччахьалкхе я».

1920 шера социализма лард йолла йолаеннача Монгольски Халкъа Республикага шерра социализм хьалъе йолаяла йиш хилaнзар, хьалхагIа германски фашизмана а цул тIехьа японски миллитаризмана а духьал советски халкъа Сийлахь-боккха Даьхен тIом болабалар бахьан долаш. Цу халача шерашка ший вешийна — советски халкъа тIаэтта летар монгольски халкъ.

МХР-е социализм сихагIа хьалъе йолаелар тIом сецачул тIехьагIа. Укх тIеххьарча итт шера хьадаьд езайоккхача промышленноста керда доакъош: горнорудни, мехкдаьтта, энергетически.

1948 шера денз ший торонашка хьежжа экономически планаш увттае йолаелар Монгольски Халкъа Республика. Хьалхарен (1948—1952 шераш) шоллагIеи (1953—1957 шераш) пхе шера планаш кхоачашъярах дикка дIахьалха даьккхад мехка социализм хьалъяра гIулакх.

1959 шера Iалаьмате йоккха, мадарра аьлча исторически котало яьккхай монгольски халкъо. Монгольски халкъа-революционни парте Iалаьмате боккха организаторски болх бар бахьан долаш аратски боахамашта кооперировани яь чакхъяьлар республике. Из да МРХ берригача халкъа боахаме хIанз бокъонца социалистически производственни гIулакхаш оттар; мехка социалистически доалахьен ши форма — паччахьалкхени кооперативнии — чIоагIъенна дIаоттар.

МХРП XIII-гIча съездо чIоагIъяь директиваш а йолаш, МХР 1958—1960 шерашка дегIайолае аьнна кхаь шера оттаяь план а парте ЦК мартовски (1959 шу) Пленума решенеш а кхоачашъяра чIоагIа къахьегаш да хIанз монгольски халкъ.

Монгольски жепайоазонца жепа теха араяьннача, МХР халкъа боахам дегIабара йола паччахьалкхен план кхоачашъярах лаьца 1959 шера кхаь квартале яьча итогаша тешал ду кхаь шера план дика кхоачашъергхиларах а, хIаьта цхьадолча балхашта дуккха а тIеххоачашъергхиларах а.

Дика кхоачащдеш латт парте ЦК мартовски Пленумо оттадаь декхар: 1961 шера денз шоаш доаккхача ялтийца мохк Iалашбелга. Къаьстта боккха лоархIам болаш шу хилар 1959 шу лаьттанцара боахами юрта боахама производствои дегIайоалаяра гIулакха. Укх шера республикерча госхозаша цIаккха ца хьийкъача тайпара чIоагIа хьийкъа ялат чуделад: 7 миллион пунтал совгIа ялат. Из да 1958 шера даьккхачул 1,8-зза дукхагIа. Берригача мехка юкъера лаьрхIача даьккха ялат гектара тIара 11,4 центнер да. Уж толамаш даха йиш хиннай эрий даьда лаьтташ госхозаша карадерзадар бахьан долаш. ХIанз паччахьалкхен боахамаш дикагIа йолча советски техникаца кийчдаь да.

1960 шера мехко ше доаккхача ялатийца мохк 70 процент Iалашбе безаш доккха бехктокхамера декхар оттадаьд юрта боахама болхлошта хьалхашка. Из декхар кхоачащдара 1960 шера 80 процент дукхагIа ялат даккханза дарндац.

Халкъа Iаьдал латтача шерашка йиллача социалистически промышленносто хIара шера ший производство совйоах. 1958 шера халкъа боахама ерригача продукцех 42,5 процент лора цо. Продукци арахецара йола план укх шера ийс бетта тIеххоачашъяьй республика промышленносто.

Промышленноста ерригача предприятешка тIехь-тIехьа шерагIа яржаш латт социалистически яхь. Советски Союзе вIашагIъеххаш латтача коммунистически къахьегама бригадай хьисапе МХР промышленни предприятешка, транспорте, гIишлош еча хьахул социалистически къахьегама бригадаш.

Дика дегIаухаш латтача экономико йиш хулийт партегеи правительствагеи монгольски халкъа материальнии культурнии вахар хIара шера тоаде. 1958 шера алапеш тIатехар кIезига алапеш ийцеш болча болхлоштеи гIулакхерча нахаи, лакхдаьд пособеши пенсеши, дикка кIезигьяьй подоходни налог, лакхдаьд паччахьалкхен закупочнии заготовительнии маьхаш, наха чIоагIатIа эшача дуккхача товарий розничи маьхаш лохдаьд.

Ше хьахиннача хьалхарча деношке а денз ца хувцаш халкъашта юкъе машари доттагIали хургдола политика лелаю Монгольски Халкъа Республика.

Монгольски халкъо массава раьза а волаш къоабалдир Н. С. Хрущев США вахарца дувзаденна дика гIулакхаш, массане а цIендаь герз дIадаккхара хьакъехьа Советски правительства яь предложени, дунен тIа мел долча мехкий парламенташка СССР Лакхехьарча Совето даь Кхайкарал.

МХР хадданза лелаеча машар безача политико хIара шера дукхагIа лакхду дунен халкъашта юкъера цун сий. Дунен тIа мел долча адамех ахаш чулоацаш болча Азерчеи Европерчеи пхийтта мехкаца доттагIал долаш я хIанз Монгольски Халкъа Республика. 1959 шера 11-гIча июле Азерчеи Африкерчеи мехкий доттагIлен Совето яьча решенех цу доккхача шин даькъа тIа мел долча мехкашка чIоагIа белгалдаьккхар МХР ВIашагIкхийттача Къамий Организаце дIачуэцара хьакъехьарча десшах дола доттагIлен ди.

Социалистически общество хьалъеча сий дола керда коталонаш йоахаргйолча новкъа бIубенна йода Монгольски Халкъа Республика.

В. ТИТКОВ.

ССКП ЦК Пленума накъа долхаш

БЕРРИГА НИЗ — СИХАГIА ЖА ДЕБАДАРА, ДУКХАГIА ТХА ДАККХАРА

1-ча декабре Нохч-ГIалгIай республикански филармоне республика жа леладеча фермай дикагIа болча болхлой совещани хилар.

Совещане дакъа лаьцар ССКП Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. А. С. Трофимова, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела нов. М. Г. Гайрбекова, Ставропольски краерча Кочубеевски районерча Сталина цIерахча колхоза цIи хезача жа Iуно нов. Малашенко, Ставрополера баьхкача жаи гаьзарийи леладара Еррисоюзни института болхлоша: института директора заместитела нов. Крайнова, юртбоахама Iилмай доктора нов. Лапырина, юртбоахама Iилмай кандидата нов. Новиковас, иштта кхыбараша а.

Совещани хьайийлар Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела нов. Дорохова.

Жа дебадара а царна тIера дукхагIа тха ларгара а дола социалистически декхараш кхоачашдарах доклад йир Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министра нов. **Андреева.**

— Коммунистически парте массаза а чIоагIа лоархIам бу жа дебадара а дукхагIа исхалеш ду тха даккхара а, — аьлар докладчика.— Вай республике цу гIулакха эшаш дола хьалаш долаш да. Российски Федераце 4-гIа моттиг лоац вай республика исхалеш ду тха даккхара. 1965 шу йистедоаллаш 1,5-зза дебаде деза вай жа, 1,6-зза дукхагIа ларга деза тха. Иштта доккха декхар да республика юртбоахама болхлошта, къаьстта жа леладераштa, хьалхашка латтар.

Республике дукха ба дика жа леладераш, цар жа дебадарал совгIа керда, дукха продукци луш дола грозненски фух дола жа а доладьд. Цо хьахьокх вайга из сий дола декхар кхоачашде торонаш хилар. Цхьабакъда, жа дебаден дукхагIа тха даккхарен семилетка хьалхарча шера тIаийца декхараш меттел план а кхоачашъяьяц вай. Из хиннад еррига колхозаши совхозаши уж декхараш кхоачашдара цхьатарра оарцагI ца ялар бахьан долаш. ДIахо докладчика цIераш йоах жа дебадаран царгара дукхагIа продукци яккхаран дикагIа хьокхамаш долча колхозийи совхозийи. Уж я МагIалбика районера «Кавказ» яха колхоз, Грозненски Каргалински районера колхозаш, иштта кхыяраш. Цо иштта цIераш йоах дикагIа болча жа Iуй а.

— Республикерча дикагIа болча жа Iуй дика хьокхамаш дале а, цхьабакъда, уж тIехьабисарел кIезигагIа ба, — йоах нов. Андреева. — Цудухьа алхха дикагIа болча жа Iуша толамаш а доахаш тIехьабисараш сатийнна Iеш хилча жа леладара гIулакх тоалургдац. Вай декхарийла да дерригаш оарцагIа а даьнна тIехьабисача жа Iушта шоай балхацара кхоачамбоацараш дIададахара новкъостал де, дикагIа болчарна уж тIехьаккхебе.

Къаьстта во латт жа леладара гIулакх лоаман районашка, иштта Наьсарени Шалински районашка.

Республике тайп-тайпарча дIаюха дувлача лазарех Iоахарий а иштта жа а дов. Уж дIададахар — жа Iуий ветеринарни болхлойи керттера декхар да. Цул совгIа дукха жа Iаьхара дус. Жа дебадара дикагIа йола метод ше хилар хьахьекхад искусственни осеменене, цхьабакъда, цу лоархIам болча гIулакха лерттIа терко яц цхьаболча жа Iуша. ТIехьарча шерашка дикагIа болча жа Iуша шин шера кхозза жа дахкаш йола керда метод юкъейоалаяьй шоай балха. Вай а декхарийла да из керда метод балха юкъейоалае.

Лоамашка дика даьгIенаш хиларо цигарча боахама керттера дакъа жа леладар хилийта декхарийла ду вай. Цхьабакъда, шаьрача моттигашкара лоам дIадига жа цига лелалац, тайп-тайпара лазараш хул, юххера а дов. Вай лоалахошка — Дагестане, ХIирий мехка, Гуржий мехка лоам лелалуш дола, тушински фух дола жа да. 1960 шера фу доладе уж жа доаладергда вай республике. Лоаман районаш декхарийла я цу жена дика кийчо е: желаш е, доакъар Iалоцде, жа Iуй кийчбе.

— Вай республика гаргарча шерашка жа дебадаран царгара дукхагIа продукци яккхаран Российски Федераце хьалха латтаранца нийсъяла торонаш я,—аьлар нов. Андреева ший къамаьл чаккхдоалаш.

Доклад йистеяьлча эггара хьалхагIа къамаьл дир Каргалински районерча «Красный пахарь» яхача колхоза председатела нов. **Билетова.** Колхозо боахкхача пайдах нийсса ах жех боахкх. Жа дебадаран царна тIера тха ларгаран дола социалистически декхараш кхоачашдаьд колхозо, кастта кхоачашдергда пачхахьалкхенга дулх доккхара тIаийца декхараш а.

Нов. Билетова белгалдоах шоай колхоза хIара 100 гектар лаьттанна лаьрхIача 360—375 устагIа хилар а дIахо дебаде меттел долаш дараш леладе а лаьтта кIезига хилар а. Колхоза лаьтта жа доажаду Грозненски районо а Дагестански АССР-а а. Лаьтташка хьажа а колхозашта юкъе уж дIа-юха нийсде а деза йоах цо. Кхоачам хиллал дац колхозата хьайбашта дуаде ялат. План оттаеча хана колхоза кхаба дезача жага тIехьжа пачхахьалкхенна кIезигагIа ялат дIалургдолаш гIулакх де деза.

Колхозникаша декхар тIаийцад 1960 шера хIара 100 жийна тIехьа 130 Iаьхар хьалкхебе а хIара устагIанна тIера 5 килограмм тха ларга а.

Ший опыт ювцаш къамаьл дир Ставропольски краерча Кочубеевски районерча Сталина цIерахча колхоза воккхагIа волча жа Iуно нов. **Малашенко.**

— 1957 шера август бетта дукхьашха даккхача жена осеменени йир оаха, — аьлар цо. — ЙIайха хилар бахьан долаш аьрхIе дагIацар жа, цудухьа уж шийлача латтарндолаш эрахьа гата палаткаш техар оаха. Дийнахь цига латтар жа, хIаьта бус доажадора. Иштта вIаштIехьадаьлар тха дерригача жана осеменени е. Январь бетта дахка доладелар жа. Дукха дар царна юкъе шишша а кхоккха а Iаьхар баьраш. 5-ча мае дIакъоастадир оаха Iоахарий. ХIара 100 жийна тIехьа 125 Iаьхарг хьалкхийра. Iоахарий сунахцIена а дегIа онда а дар. Июнь бетта жана юха а осеменени йир. Декабрь бетта дахкар жа. ТIаккха апрель бетта Iоахарий тIехьара дIа а къоастадаь осеменени йир жена. Укх шера сентябрь — октябрь бетташка дахкад жа. Иштта вIаштIехьадаьннад тха шин шера кхозза жа дахкийта.

Желаш стандартни а, йIайха а я нов. Малашенко бригаде. Ши Iул да цун бригадо леладеш. Цу шин Iулага хьожаш 5 саг ва. Йол а силос а гаьнара хьатIая ца езаш ферме я.

Семилеткан 11-зза жа дахкийта а хьалха санна дахкаш хилча шургдарел 620 Iаьхар дукхагIа хьалкхебе а декхар тIаийцад нов. Малашенко бригадо.

— ХIара 100 жийна тIехьа 121 Iаьхар хьалкхебаьб тха колхозе, — аьлар Наурски района Ленина цIерахча колхоза воккхагIа волча жа Iуно нов. **Плотникова.** — Iоахарий жана тIехьара дIакъоастадеча хана 29 килограммал лохехьа дозал долаш дацар, цхьадараш 40 килограмм хулаш а дар. Укх шера Iай дахкаргдолаш осеменени яьй жена.

— Укх шера январь бетта семилетка хьалхарча шера хIара 100 жийна тIехьа 140 Iаьхар хьалкхебе, аьнна дош деннадар тха бригадо, — аьлар Надтеречни районерча «Гвардейски» совхоза воккхагIа волча жа Iуно нов. **Келоматова.** — Из дош оаха кхоачашдаьд. Нов. Малашенко методах кхы а дикагIа толамаш даха лаьрхIад оаха дIахо йодача хана. Укх шера март бетта дахкад тха жа, хIаьта тIадоагIача шера февраль бетта дахкаргдолаш осеменени яьй оаха. Бокъонца кийчо яьй бригада из кампани дика чакхъяккхара. Тха ферме Iоахарашта тепляккаш яц, цхьабакъда, опыто тхона гучадаьккхад шийла а йIайха а йоацаш температура йолча помещенешка Iоахарий дикагIа дегIадоагIаш хилар. Оаха дош лу 1960 шера денз нов. Малашенко методах шин шера кхозза жа дахкаргдолаш болх вIаштIехьабаккха а, хIара 100 жийна тIехьа шера 250—260 Iаьхар хьалкхебе а, хIара устагIанна тIера 7 килограмм тха ларга а.

— ТIеххьарча кхаь шера 60 процент дийбад тха районе жа, аьлар ССКП Наурски райкома секретара нов. **Илюхина.** — Из вIаштIехьадаьннад жа леладара дукхагIа терко яр бахьан долаш. Районерча жа леладераша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд 1960 шера жа дебадаран тха даккхаран Шелковской района тIехьакхе а, 1965 шера шозза гаргга жа дебаде а.

Дика кийчо яьй жа леладераша Iана: йIайха желаш я, шортта доакъар да. Дика вIаштIехьаяьккхай искусственни осеменени а. Районе цу гIулакха 25 пункт я. Жа Iулаш латтача метте искусственни осеменеия еш хилча дукхагIа Iоахарий ду, шишша меттел 3—4 Iаьхар баь а жа да районе. Дика йоакхо ю районе жа леладерий: цIенош даьд, электричество, радио я жа Iуй цIеношка.

ДIахо нов. Илюхина белгалдоах жена дIа-юха дувлача лазарашта духьал къовсам лоаттабара цIенхаштта уйла е езаш хилар. Цо иштта белгалдоах жа леладеча механизаци ярца дола кхоачамбоацараш: насосаш ца хилар бахьан долаш жана хий меладеш хало хьег районе.

— Ала деза, — йоах нов. Илюхина, — тха района фермашка нохчий балха бахкар жа дебадара чIоагIа лоархIам болаш хилар. Царна дика бовз жецара болх, цар дукха а шерашка жа леладеш болх баьб Казахстане. ХIанз районера жа Iуй ахаш гаргга нохчий ба. Цудухьа теш тхо 1960 шера хIара 100 жийна тIехьа 110 Iаьхар хьалкхебе а хIара устагIанна тIера 5 килограмм тха ларга а тхоай вIаштIехьадаргхиларах.

ДIахо къамаьл дьча Саясановски района юрта боахама инспекце керттерча зоотехника нов. **Кужуева** дийцар районе жа дебадара кхоачам болаш даьгIенаш ца хиларах а, хьайбашта тоъал докъар кийчде лаьтта ца хиларах а. Цо дех района жа леладе даьгIенаш ялар а лоам леладеча фух дола жа далар а.

Юрта боахама министерства ветеринарни управлене начальника нов. **Дерипаско** белгалдаьккхар республике довш дола жа пехкаштеи чурашкеи хулаш долча а нIанаша хьедеча а лазарех довш хилар. Доккха зе даьд укх шера брадзот, энтеротоксемия яхача лазараша а. Цо белгалдаьхар цу лазарашта духьал къовсам лоаттабара де деза гIулакхаш: дегIа ийшача а цамогаш долча а жанеи Iоахараштеи Iи деш кхоалле а йолаш изолятораш яр, дикагIа йолча даьгIенашка сайраннеи Iуйраннеи жа доажадар, дийнахь ялат далар, шортта хий меладар, пехкашта лазар ца хилийта Iай а бIаьстан юххье а жа дахкийтар, Iулашта юххе дIайийна баьцаш моша доакъар хилийтар, ханнахьа а дика а ветеринарни гIулакхаш кхоачашдар, иштта кхыдараш.

ДIахо къамаьл дьча МагIалбика районерча «Ингушски» яхача совхоза керттерча зоотехника нов. **Якаева** аьлар, совхозе кхозза дукхагIа жа дебаде лаьтта а дика говзал йолаш жа Iуй а хилар.

Сунженски районерча «Победа» яхача колхоза жа леладеча ферма заведующе нов. **Жидкова** белгалдаьккхар республикански организацеша еррига терко керттера боахам жа долча районий еш хилар а, хIаьта кIезигагIа жа дола районаш царна йицлуш хилар а. Из бахьан долаш жа дебадара а дукхагIа та даккхара а кIезига новкъостал кхоач дукхача районашка.

Республикерча колхозашеи совхозашеи дIалуш дола тха промышленносто дика лоархIаш хиларах а бIеха хилар бахьан долаш цар шоашта зе деш хиларах а дийцар респотребсоюзе, тхан дикал къоастаеш волча инспектора нов. **Петросова.** Укх шера дIалуш дола тха баIаш, баьцаш увш бIеха хилар бахьан долаш 8 миллион сома зе хиннад республика колхозаштеи совхозаштеи. УстагIа ларгалехьа баIаш дIадаьхача тха цIена хул йоах нов. Петросова. Цу тайпара хьалхагIа цIен а даь жа лергача № 15 йолча совхоза тха 99 процент цIена а лаьрхIа дIайийцад. Цо иштта белгалдоах тха нийса ларгар а цIоналгеи бIехалгеи хьежжа пачкашка дIанийсдар а чIоагIа лоархIам болаш хилар.

— ДIахо къамаьл даьча Советски района юртбоахама инспекце зоотехника нов. **Арсанукаева** дийцар жа дебадара районе лаьтта кIезига хиларах а районе лоам леладеча фух дола жа доаладе дезаш хиларах а.

Совещане дакъа лаьцараша Нохч-ГIалгIай АССР берригача жа леладерашка кхайкарал дир. Республика дикагIа болча жа Iушта боккхача маьхе совгIаташ делар совещане.

* * *

2-ча декабре филармоне зале республикански семинар хилар жа леладерий.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Ставропольски краерча Кочубеевски районерча Сталина цIерахча колхоза воккхагIа вола жа Iу И. Н. Малашенко, Нохч-ГIалгIай АССР дикагIа бола жа Iуй: Шелковской районерча Сталина цIерахча колхозера И. Нурлумбаев, Надтеречни районерча Гвардейски совхозера Г. Келоматов, Шелковской овцеплемсовхозера Н. Эсмухамбетов, МагIалбика районерча «Ингушски» совхозера М. Ясиев совещане перерыв йолча хана.

Ю. Плиева сурт.

Юрта боахама продукцега дIабода мах лохбара наькъаш

Боккхача лоархIамера гIулакх да юртбоахама техника тоаеча хана царга дIадода ахча кходелга. Из гIулакх дувца дезаш ца хIанзе а, хIана аьлча бIаьстан балхашта араяккха езача техника ремонт е йолаеннай.

Каргалински районерча ялх колхозо планах доагIачул дуккха а дукхагIа ахча дIадахийтад юртбоахама техника ремонт ярга укх шера хьалхарча 10 бетта. Дуккьала колхозаша шоаш ремонт еш дIадахар доацаш РТС-е гIолла планал шозза дукхагIа ахча дахийтад цу гIулакхага.

ХIара колхоза, района торо я из ахча кходе, нагахьа санна шоай йолаш йола торонаш цар оарцагI-йоахе.

РТС-ша болх во бу, хIана аьлча цига ремонт еш хилча дукха ахча дала дезаш хул, йоах «Красный пахарь» яхача колхоза председатела нов. Билетова. Цхьабакъда, цо алац, техника ремонт яра маьхаш деза хIанад а цу гIулакха бехке малув а.

Нагахьа санна нов. Билетов а кхыча колхозий кулгалхой а каст-каста РТС-е ухаре, шоай техника мишта тоаю уж хьожаре цар вIаштIехьадала мегар ремонтах кIезигагIа ахча тергдола наькъаш лаха.

Хьожаргда вай фу бахьанаш долаш деза хул юртбоахама техника ремонт яра маьхаш. Укх шера ноябрь бутт болалуш РТС-е ремонт е дIаоттайир «ДТ-54» яха № 38 йола Фрунзе цIерахча колхозера трактор. Колхоза председатела нов. Гурова а механика нов. Токарева а дийхар трактора цIена рама оттаелга. Трактор вIашагIъяьккхачул тIехьагIа гучадаьлар цун рама хувца ца езилга. ХIаьта, шоаш яхар дича бакъахьа хийтар колхоза кулгалхошта. РТС-а болхлоша дуцар цар лергех а кхетацар. Хувца езаш хинна рамах йоалла духхьала цхьа брус хийцаяларе 340 сом мара дала дезацар колхоза. ХIаьта, еррига рама хувцар бахьан долаш 2800 сом гаргга делар цо.

Менжинске цIерахча колхоза цхьа трактор рама хувца езаш яр. Колхоза механикага нов. Бурлаковга аьлар РТС болхлоша лакхе йийцатиша рама дIаоттае, аьнна. Цу гIулакха раьза хиланзар механик.

—Са трактора цIена рама оттае еза, аьлар Бурлакова. Цо дийхар РТС болхлоша кхоачашдир. Цхьабакъда, цу рамах массехказа дукхагI ахча дал-м дийзар колхоза чотах.

«Красный пахарь» яхача колхоза № 52 йолча «ДТ-54» трактора блок хувца лаьрхIар цу колхоза механика нов. Волковеи бригадира нов. Ищенкоси. Духхьала шаьра ца хилар мара кхы бахьан дацар из хувца. Блок шаьр а яь юха трактора дIатIа оттае мегаргйолаш яр. ХIаьта а шоаш яхар мара де тиганзар лакхе бийцача механикеи бригадиреи. РТС-о яхар даьдаларе 20—25 сом дала мара ца дезача 1292 сом дала дийзар колхоза. Из да колхоза боахамах а ахчах а дог ца лазилга.

Шоаш трактора тIара Iояьккха блок цIахьолга дийхар дуккхаза РТС болхлоша «Красный пахарь» колхоза кулгалхошкара. Цхьабакъда, тахханалца РТС коа улл из, цу тIа а кастта пайдана а хургьяц.

Каст-каста йохаш хул дизельни гусеничны трактороех йоахка кагий шестернеш. Цергаш бIарча хуле а подшипникаш кIалтIа ювл цар. Уж шестернеш атта тоалургйолаш я, подшипникаш кIалтIа ювргйоацаш чIоагI а яь, хIаьта хIара шестернах 6—7 сом мара а додац. Цхьабакъда колхозий кулгалхой раьза хилац уж «кагий» балхаш дайта, 128 сом дехаш йола шестернеш оттаелга дех цар.

Кхы дуккха а да ужжамо дола гIулакхаш, цхьабакъда вай лакхе дийцараш а да кхоачам хиллал.

Иштта доаду юрта боахама артелий ахча цхьаболча боахам ца бовзача наха. Уж гIулакхаш нийслургдацар нагахьа санна колхозий кулгалхой юртбоахама техника ремонт ярга лерттIа хьожаре.

Геттара бакъахьа хургдар, нагахьа санна РТС-е юрта боахама машинашта ремонт яра дефектни ведомость оттадеча хана цига колхоза кулгалхой гулборе. Из бакъахьа хилар хьагойт укх гIулакхо.

«Октября XII шу» яхача колхозера ремонт е «КД-35» яха трактор йоалайир РТС-е. Дефектни ведомость оттадеча хана колхозера саг вацар. ХIаьта РТС кулгалхоша лаьрхIача ремонтах 14 эзар сом долаш хилар, трактора ремонт е бола а белар. Шоай изала ахча дала дезилга дIахайча учетера дIаяккха лаьрхIар из трактор колхоза кулгалхоша. Цхьабакъда, 3 эзар сома ремонт яь яьннаяр трактор.

Уж гIулакхаш нийслургдацар вай лакхе дийцача тайпара РТС а колхозий а кулгалхой вIаший бувзам лелабеш баларе.

Колхозий кулгалхой юрта боахама машинаш во лелаеш хилар бахьан долаш дукха йов техника.

Парте XXI-ча съезда исторически решенеша юртбоахама болхлой декхарийла бу техниках дукхагIа пайда эца, из лорае, халкъа боахама рузкъа кходе, хIаьта цунга хьежжа беррига юрта боахам лакхбе.

Из сий дола декхар кхоачашдара шоай дола низаш оарцагIадаха деза колхозий кулгалхоша а.

М. ТКАЧЕВ,
Каргалински районни газета болхло.

Жа леладеча боахама дикагIа болча болхлой республикански совещане дакъа лоацараша Нохч-ГIалгIай АССР-а берригача жа Iушка, жа фермай заведующешка, юрта боахама специалисташка, колхозийи совхозийи хьалхе лелаерашка, колхозийи совхозийи жа леладеча берригача болхлошка даь

КХАЙКАРАЛ

Дукха деза новкъостий!

Советски Союзе Коммунистически парте Центральни Комитета аргIан йола Пленум гулъеш хиларо чIоагIа гIад а йнгай, къахьегам хьинар цIаккха ца хиннача тайпара лакх а даьд болхлой классен, юртбоахама къахьегамхойи, дукххача къамех латтача вай сий долча социалистически Даьхен дерригача халкъеи.

ХIара советски сага ший вахар чухь хоалуш да халкъа боахама а культура а дерригача доакъошка Коммунистически партеи цун ленински Центральни Комитетеи хьалхленца даьха доккхий толамаш.

Промышленностеи юрта боахамеи, советски Iилма чухь а технике а даьхача доккхийча толамаша, Н. С. Хрущев Америка ВIашагIкхийттача Штаташка вахара исторически гIулакхо Даьхе бахьан кхы а чIоагIагIа денал дола гIулакхаш де дог ураоттадаьд советски наьха.

ССКП ЦК-а хургйолча Пленума кийчо еча деношка кхы а боккхагIча низаца яьржай социалистически яхь, сийлахь-йоккхача семилетка хьалхарча шерара план ханал хьалха кхоачашъеча производства дикагIа болча болхлойи новаторийи мугIараш дукхагIа хулаш латт.

Вай Сийлахь-йоккхача Даьхен берригача а къахьегамхоша санна, Нохч-ГIалгIай республика жа леладеча болхлоша беррига шоай низ тIабахийта болх бу вай парте Центральни Комитета Пленум хьаелла ди къахьегама толамашца белгалдаккха.

Тхо, жа леладеча боахама дикагIа болча болхлой республикански совещане дакъа лоацараш чIоагIа гIаддаха да семилетка хьалхарча шера дIаяхача хана чухь социалистически декхараш кхоачашде тIагIертта лоаттабаьча къовсаме Нохч-ГIалгIайчен колхозашеи совхозашеи соахкарчул лоархIам боллаш дукхагIа жа дебадаь хилар, паччахьалкхенна тха дIадалара план ханал хьалха, 1-гIа октябрь тIакхоачаш, 104 процент кхоачашъяь хилар, 1958 шера енначул 163 тонни дукхагIа тха дIадалар вай партеген халкъаген дIахайта тхоай йиш хиларах. ХIара бIаь гектар лаьттан тIара лоархIаш 188 килограмм тха а даьккха, Ставрополера тIехьагIа Къилбаседа Кавказе шоллагIа моттиг лаьцай вай республика.

Тха дохкара социалистически декхар 105 процент кхоачашдаьд, промышленноста эша из чIоагIа мах бола продукт хIара 100 гектара тIера лоархIаш 545 килограмм яьккхай Каргалински района колхозаша, паччахьалкхенна тха дIадалара декхар тIеххкхоачашдаьд Ачхой-Мартановски, Веденски, Грозненски, Надтеречни, Наьсарен, Первомайски, Ножай-Юртовски, Сунженски, МагIалбика районий колхозашеи совхозашеи.

Жа леладара боахам дегIабоалабеча кхы а доккхагIа толамаш даьхад дикагIа йолча колхозаша, совхозаша, жа Iуша.

Масала, МагIалбика районерча «Кавказ» яхача колхоза 100 жийна тIехьа 119 Iаьхар хьалкхебаьб, хIара жийна тIера зачет еш эзача 7 килограмм тха даьккхад, Сунженски районерча Красни Арме цIерахча колхозо 100 жийна тIехьа 117 Iаьхар хьалкхебаьб, юкъера лаьрхIача цхьан жийна тIера 5,8 кг. тха даьккхад, Грозненски районерча 1-гIча Мая цIерахча колхозо 100 жийна тIехьа 117,5 Iаьхар хьалкхебаьб, хIара жийна тIера 5,6 кг. тха даьккхад, Шелковской районерча племенной жа леладеча совхозо 100 жийна тIехьа 107 Iаьхар хьалкхебаьб, хIара жийна тIера 6,4 кг. тха даьккхад.

Республике доаггIача тайпара сий деш ба вай дикагIа бола жа Iуй: хIара 100 жийна тIехьа 140 Iаьхар хьалкхебаь а юкъера лаьрхIача хIара жийна тIера 5,4 кг. тха даьккха а вола Гвардейски совхозера воккхагIа вола жа Iу Киломатов Гелани, хIара 100 жийна тIехьа 134 Iаьхар хьалкхебаь а хIара жийна тIера 3,9 кг. тха даьккха а вола Каргалински районера Менжинске цIерахча колхоза воккхагIа вола жа Iу Саитов Iаддал, хIара 100 жийна тIехьа 134,4 Iаьхар хьалкхебаь а хIара жийна тIера 6 кг. тха даьккха а вола Шелковской районера Сталина цIерахча колхоза воккхагIа вола жа Iу Нурдумбаев Илья, хIара 100 жийна тIехьа 132,5 Iаьхар хьалкхебаь а хIара жийна тIера 7,1 кг. тха даьккха а вола Шелковской районера племенной жа леладеча воккхагIа вола жа Iу Наурды Эсмухамбетов, хIара 100 жийна тIехьа 131 Iаьхар хьалкхебаь а хIара жийна тIера 5 кг. тха даьккха а вола Сунженски районера «Победа» яхача колхоза воккхагIа вола жа Iу Ф. И. Лазарев, хIара 100 жийна тIехьа 130 Iаьхар хьалкхебаь а хIара жийна тIера 7 кг. тха даьккха а вола «Грозненски» совхозера воккхагIа вола жа Iу Герасименко Михаил, хIара 100 жийна тIехьа 130 Iаьхар хьалкхебаь а хIара жийна тIера 5,2 кг. тха даьккха а вола Наурски районера Ленина цIерахча колхоза воккхагIа вола жа Iу Лазарев Алексей, иштта кхы дукхха бараш а.

ДикагIа йолча колхозашеи совхозашеи, жа леладеча фермашкарча болхлошеи даьхача цу доккхийча толамаша хьахьокх шоай балхах уж дика кхеташи цар чIоагIа къахьийган хилар бахьан долаш уж толамаш даьхалга а вай республикерча хIара боахамга, хIара жа Iунага уж доахалургхилари.

Деза новкъостий!

Оаха, жа леладеча болхлой республикански совещане дакъалацархоша, тIахьех беррига жа Iуй, фермай заведующеш, юрта боахама специалисташ, механизатораш, колхозий председателаш, совхозий директораш дIахо йодача хана а вай республике жа дебадар духьа, тхан устагIан дулхи дукхагIа даккхара йола заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа, уж хьадахарга дIабода мах лохбар духьа шерра социалистически яхь йоаржаяра.

Уж декхараш кхоачашдар духьа оаха тIахьех Iилманнеи хьалха латтача опытан карагIдаьннараш дукхагIа балха юкъекхахьара, михо гIум гIеттаергйоацаш из соцаярца жа дажаргдола даьгIанаш кийчъяраи тоаяраи, къаьстта уйла дукхагIа тIаяхийтара, кIотаргаш дIа а йоахаш даьгIенаш цIенъяра а тайп-тайпарча даьгIенашка хувц-хувцаш жа доажадара а.

Жа доври жена гирз хилари дIа а даьккха, тоаде деза жа дебаделга. ЛерттIа вIаштIехьдаха деза: нIаний хулеи дIа-юха дувлеи лазараш хургдоаца гIулакхаш, искусственни осеменени яра дикагIа долча коех дукхагIа пайда эцар, дуккха а дулхи тхан даккхара Iайи бIаьстан юхьеи жа дахкилга, жерчий тайпаш тоаделга, балха юкъе Iоахарий дикагIа хьалкхедара наькъаш доладар, механически жа лоргилга, лоархIам боллаш хина механизаци елга.

ХIанз хьаэттай общественни жа леладеча боахаме эггара бехктокхамера ха—жа Iангара дахар. Боккха пайда а эцаш, дерригa жа Iангара дахар. Из декхар да оаха, республикански совещане дакъалацархоша тхоашта хьалхашка оттадер, из декхар кхоачашдара тIахьех оаха беррига жен фермай болхлой, юрта боахама специалисташ, колхозийн совхозийн кулгалхой.

Долаш дола доакъар кходареи жех хьайоаккхача продукцега дIабода мах лохбареи духьа оаха тIахьех Iай жа доажаделга шердеи, махулла жен помещенешта юхера даьгIенаш лораеи, трактораштеи шерчаштеи даьгIенашкара лоа оахаши цамца доаккхаши дола нохараши макхаши ший ханнахьа кийчдеи.

Гаьна яц жа дахка долалургдола ха. Дика а ший ханнахьа а кийчо е еза цу чIоагIа лоархIамерча гIулакха. Жа чудоахка моттигаш йIоахъе, жеца лелае эша инвентарь тоаяь кийчъе а Iалашъе а, дахкаргдолча жена дикагIа йола йол а кIал тасса хIама а кхийшта юххе хьатIаоза, сакманщикаш кийчбе беза.

Къаьстта теркам тIабахийта беза жа дахкара кийчо еш, дахкаргдола жа дикача доакъарца Iалашдара, чудоахка дика моттиг хилийтара, дика тоаденна а долаш цар унахцIена Iоахарий дергдолаш а Iоахарий доккхо цар кхоачам боллаш шура хургйолаш гIулакх дара. Дахкалехьа цаI ах—шиъ бутт хьалхагIа дахкаргдола жа дикача силосаца шоай ханнахьа кхоабилга вIаштIехьадаьккха хила деза.

Дукха деза новкъостий!

ССКП ЦК-а Пленума накъа долхаш воай беррига низ тIабохийтаргба вай общественни жа леладеча боахаме 1959 шу толамца чаккхдаккха, колхозийн совхозийн боахама Iалаьмате боккха лоархIам болча цу даькъе семилетка шоллагIча шера керда толамаш а доахаргда вай, Республикера жа леладара боахам чIоагIа дегIабоалабергба вай, дукхагIа тха, дулх, же кхыйола продукташ лургья вай воай дукха езача Даьхенна, вай мехка коммунизм хьалъеча гIулакха юкъе цунца воашкара доагIа дизза дакъа а лоацаргдолаш!

ВелигодскийгIар дIадоладаь доккха гIулакх

Оренбургски область. ССКП ЦК декабрьски Пленума накъа даха кийчлуча деношка ахархошта юкъе массанахьа а дIахезар «Пономаревский» яхача совхозерча Велигодский Николай Николаевичеи Иван Николаевичеи дIадоладаь доккха гIулакх. КIа дувш йолча комплексни звенона керте эттар уж. 8 саг юкъе волча цу звенос 500 гектар долча оахам тIа де мел деза балхаш ше дир укх шера аьхки. Готтача мутIарех ялаташ дIа а дийна, ВелигодскийгIар хIара гектара тIа бIаь пунт гаргга ялат кхедир, хIаьта хьакхари ардари къаьста а долаш лоацдача хана из чу а йийцар цар. Цу звеной участкера мел даьккха ялат, кхы дIахо цIенде а докъаде а ца дезаш, духхьал заготпункташка дIачутийннад.

ЧIоаттIа теркалдеш хиннад звенос балхашта комплексни механизаци яр. Масала, сеялкана йоддашехьа а заправка ю ВелигодскийгIар яь элеватор - транспортер йоаллача «СК-3» яхача комбайнаца. Цар хьаьхьй атта а къахьегама овсарал лакхъеш а йола кхашка удобрени хьерца оаткал. Ший участкера ялат чуийца а яьнна, лоаллахарча бригадашта новкъостал даьд звенос. ВелигодскийгIар участкера даьккха ялат кхедарга дIабаха мах совхозе ялат даккхарга бахачул 20 проценти планови маьхал 19 проценти лохагIа ба. Цу тIа а алапи 15 процент тIа а кхийттад.

ХьагIадоагIача шера ялат дIадувргдола лаьтташ дика кийчдаьд звенос. ВелигодскийгIар яраш санна йола звенош вIашагIйоахка йолаеннай еррига областе. ССКП ЦК Пленума дала совгIат кийчдеш звенос декхар тIаийцад механизмаши юртбоахама инвентари хьалххагIе а дика тоа а яь, бIаьстан юхье дергдолча балхашта кийчъе, шоай участке лоа соца а даь, тIоадал Iоае. Цул совнатIа, звенос новкъостал ду совхоза фермашка хьайбашта деча балхашта механизаци яра.

Сурта тIа: звеной членаш (аьрдехьара аьттехьа) тракторист П. М. Самойлов, Н. Н. Велигодский, штурвальни-прицепщица Л. Г. Савельева, тракторист Н. Г. Шуваев, И. Н. Велигодский шоай звеной балха опыт тIаязъяь дола газет дешаш боахк.

Б. Клипиницера сурт.
ТАСС фотохроника.

Йижарий-дояркаш

Наьсарен района «Октября 40 шу» яхача совхоза 2-ча отделене шурий-товарни ферме доярка болх беш ба йижарий ДударовагIар Жайнати Забрати. Казахстанера цIа йоагтIашехьа а ферме балха яхар зIаматIа йола йиша Забрат. Ше леладеча доаханна дика гIулакх а деш къахьегаш из хиларах вIаштIехьадаьлар цун отделенерча дояркашта юкъе хьалхара моттиг яккха. Республикерча дикагIа болча дояркашкара ГагиевагIаргара, АмриевагIаргара, ГалаевагIаргара хьокхамаш ийдора къонача доярка. Дукха ха ялалехьа ферме балха ера Забрата йиша Жайнат а.

Шинна а йишас дика гIулакх ду шоаш деттача доаханна. Цудухьа вIаштIехьадоал цар шура йоаккхилга дикка лакхде. Ханал массехк ди хьалха кхоачашъяьй йижараша-дояркаша 11 бетта йола хIара Iаттатара шура яккхара план.

ДIахо йодача хана кхы а дикагIа къахьегаргда оаха, кхы а лакхдергда тхоай хьокхамаш, йоах цар.

Дика накъа болх Жайнати Забрати ССКП ЦК Пленума.

А. ТЕРКАКИЕВ.

ХАДИЙТА АЛЖИРЕРА ТІОМ

НЬЮ-ЙОРК, 3 декабрь. (ТАСС). Алжирах дола дош дувцача Политически комитете къамаьлаш дир 10 мехкара баьхкача делегаташа, царца бар Англе, ОАР, США, Ливана, Бирма викалаш а.

Англе викало Персон Диксона тІаьхьийхар комитет «сих ца луш» дискусси е. Политически камитетои Генеральни Ассамблеи, моллагІ яле а, Алжира йоагІаш йола резолюци тІа ца ийцача бакъахьа хиларах делегаташ тешабе гІертар из, хІана аьлча, цунна хетачоах, алжирски дош къоастадара цо новкъарло ергья.

Английски викала тІехьа вар США делегат Лодж.

Бирма делегата комитете ювца тІайихьар Азеи Африкеи 21 паччахьалкхе Афганистан, Бирма, Цейлон, Эфиопи, Гана, Гвинея, Инди, Индонези, Ирак, Иордани, Ливан, Либери, Ливи, Марокко, Непал, Пакистан, Саудовски Арави, Судан, Тунис ОАР, Йемен) делегаташ соавтораш бола резолюце проект. Проекта авторашa дех алжирски халкъа самоопределене бокъонна мукІарло дар, хІаьта шинна оагІоно из дош дувцар а дех.

Китайски Халкъа Республика. Гаганова Валентинас карайийцача гІулакхо дегаш ураоттадаь болча, № 2 йолча пекински хлопчатобумажни фабрикерча дикагІа болча текстильщикаша новкъостал ду тІехьабисача шоай новкъосташта.

Предприяте новатор йолча Ван Юйлана шийна дІатІаийцад дукха ха йоаццаш балха ена Ван Шу-юнь сиха болх бе Іомаелга.

Сурта тІа: Ван Юй-лань (аьрдехьа) ше болх мишта бу хьехаш йоалл Ван Шу-юна.

Чжу Ина сурт. агентство. Синьхуа

Социализма лагера низаш эшадулаггдолаш дац!

Новкъоста Н. С. Хрущева даьча къамаьлах доазол дехьа дувцараш

ССКП ЦК Хьалхара секретарь а СССР Министрий Совета Председатель а волча новкъоста Н. С. Хрущева Венгерски социалистически болхлой парте VII-гІча съезде даь къамаьл доазол дехьарча общественносто а кепайоазоно а къаьстта чІоагІа теркалдеш да.

Деррига польски центральни газеташа кепа техай Н. С. Хрущева къамаьлацарча юкъ-юкъерча йоккхийча моттигашта, хІаьта «Трибуна люду» яхача газето деррига къамаьл кена теха арадаьккхад. Керта йоазонашка газеташа белгалду, «Социализма лагера низаш эшалургдолаш дац», «Машар бахьан долаш лоаттабу къовсам вІашагІбала йиш йоацаш бувзабенна ба социализма карагІдаьннараш лорадарца», «Советски Союзен ерригача социалистически лагереи низ денгара-ди массаза доал дегІаухаш латт», яхаш, «Руде право» яхача пражски газето «Машарца дахар духьа, чІоагІен бІаьхен машар бахьан долаш вай лоаттабу къовсам социализмана карагІдаьнна доккхий хІамаш лорадарца вІашагІбаргбоацаш бувзабенна ба» аьнна корта а болаш доккхийча алапашца даьча йоазонна кІал кепа техай Н. С. Хрущева къамаьла.

Румыне центральни газеташа Н. С. Хрущева деррига къамаьла кепа техай дикагІа бІаргагургдолча моттигашка а укх тайпара даь доккхий керта йоазонаш долаш а: «Машарца дахар духьа вай лоаттабу къовсам социализмана карагІдаьнна сийлахь-доккхий хІамаш лорадарца вІашагІбала йиш йоацаш бувзабенна ба («Скынтейя»), «Советски Союзен ерригача социалистически лагереи низ денгара-ди массаз доал дегІаухаш латт («Румынна либера»), «Машарца дахара йола сийлахь-йоккхий принципаш лелаергья Советски Союзо массаза а цгий политикаца («Скынтейя тинеретулуй»).

«!Нейес Дейчланд» (ГДР) яхача СЕПГЦК органо керта йоазонца язду:«Н. С. Хрущева хархахьа лоархІ кхохкам кІаьдбара зулам деш йола Аденауэра политика». «Шинна а германски пачхахьалкхенца машара договор де гІерт Советски правительство» йоах «Берлинер цейтунга». Цхьабакъда, нагахьа санна цунах хІама ца хуле, Германски Демократически Республикаца машара договор дергда Советски Союзо. ВСРП съезде Н. С. Хрущева даь къамаьл боккха лоархІам болаш хилар белгалду «Нейе цейт» яхача газето. Цо йоах цу къамаьлаца дувцаш да Аденауэра политиках чІоагІа лоравала везаш хилар а дунен халкъашта юкъера гІулакхаш бокъонца кхетаделга а.

Н. С. Хрущева ший къамаьла юкъе аьнна, пачхахьалкхенашта керте латтарий совещани сихагІа вІашагІтохара хьалхагІа а санна тІехьа я Советски правительство яха дешаш къаьстта белгалду английски газеташа. «Дейли экспресс» яхача газето МалхбузетІахьех шийпередовой статья тІа «эрсий кулгалхочо яхачоа ше тІехьа хиларах кхы ха ца йоаеш вах дІаккхетабара». Цу тІа а, ФРГ канцлера Аденауэра чІоагІа критика а ю газето, пачхахьалкхенашта керте латтарий совещани ха хилийта гІерташ ца леладеча гІулакхех. «Дейли экспресса» белгалду Аденауэра хІанз Европе латташ дола сатоха йиш йоаца хьал дІаьхдалийта гІерташ хилар, хІана аьлча цо доггдоах ший нийсхо яккха безам болаш йолча Малхбузен Германена дагалаттар кхоачашдара иштача хьало новкъостал дарга. «Иштта да Аденауэра лерхІаш,— йоах газето,— цхьабакъда, английски халкъо лерхІараш дац уж».

Мехико. Къама аудиторе цІеношка хьайийлай Іилмани, техникан, культуран областе Советски Союза карагІдаьннарий Выставка.

Выставке оттадаьд 16 эзар экспонат. Цо къоагтадаь дІахьокх СССР масса оагІорахьара вахар. Из тайпа выставка Мексике меттел, ерригача Латински Америке эгтара хьалха вІашагІъелла я.

Сурта тІа: выставка цхьан зала че.

ТАСС къаьстта волча фотокорреспондента В. Соболева сурт.

План 102 процент кхоачашъяьй

ХІанз партийнин боахамеи организацей лоархІамегІа дола тІулакх да тиша аьшк гулдара план кхоачаш а тІеххкоачаш а яр.

ДІабахача итт бетта йола тиша аьшк гулдара план 102 процент кхоачашъяьй вай республико. ХІаьта планал совгІа 837 тонн а гулдаьд.

Къаьстта дика толамаш даьхад юртбоахама Министерства, коммунальни боахама Министерства, къахьегама резервай управлене коллективаша, балха эшаш йоца лаьттах йоахка турбаш хьаяхара а уж пачхахьалкхенна дІаялара а доккхий толамаш даьхад Росглавнефтеснабсбыта товарно - транспортни управлене болхлоша. Тиша аьшк гулдара план 152 процент кхоачашъяьй цар дІабахача итт бетта. Дика къахьийгад итт бетта йола план 188 процент кхоачашъяьча № 9 йолча строительно-монтажни управлене коллективо, хІаьта Шалински районо 134 процент кхоачашъяьй план, Урус-Мартановски районо — 126 процент, Наурски районо — 122 процент.

Дукха а я республике тиша аьшк гулдара план тІеххкоачашъяь районаши предприятеши. Цхьабакъда, из болх во лелабеш йола районаши, предприятеши, организацеши дукха я. Царех я Каргалински, Ведениски, МагІалбика, Сунженски, Наьсарен, иштта кхыйола районаш. Итт бетта планах пачхахьалкхен дІа ца луш 924 тонн тиша аьшк дисад цу районашка из болх во лелабарах.

Тиша аьшк гулделга геттара во вІашагІделла да «Сунжанефть», «Малгобекнефть» управленешка.

Ноябрь бетта 25 дийнахьа 61,5 процент мара кхоачашъяьяц тиша аьшк гулдара план совнархоза предприятеша.

Районий, предприятей кулгалхой декхарийла ба тиша аьшк гулдара план кхоачашъяра шоай коллективай деррига низаш сихха оарцагІадаха.

ССКП Нохч-ГІалгІай обкома бюрос могадир 7 ноябре шера йола план кхоачашъе, аьнна Грозненски нефтеперерабатывающи завода коллективо тІаийца социалистически декхар, хІаьта ССКП горкомаш, партийни организацеш тІа а хьийхар из дика болам хьаллаца аьнна. Цхьабакъда, массанахьа кхоачашдац из дика гІулакх.

Во лел тиша аьшк гулделга Грозненски консервни комбинате, «Теркумводстроя» № 5 йолча строительно-монтажни конторе, иштта кхычахьа.

Боккхача лоархІамера гІулакх, тиша аьшк гулделга мела дитад Шалински районерча «Джалка», Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхозий кулгалхоша. Юртбоахама министерство декхарийла я цу совхозашка из болх тоабе.

Пачхахьалкхенна махулла дукхагІа тиша аьшк далара план кхоачашъяра а тІеххкоачашъяра а шоашта могар де декхарийла ба республикерча районий, ведомствай, предприятей кулгалхой.

И. ДОНЕЦ,
Росглавтормета отдела инженер.

ЛадийгІараш чІоагІа раьза хилар

Дукха ха йоаццаш Первомайски районерча хьуна участка клубе вІашагІкхийтар болхлой. «Космосера саг» яхача темах лаьца Мужечарча бархІ шера школа хьехархочо нов. Г. Чумаковас йийшача лекцега ладийгІар цига вІашагІкхийттараша. Царна цо дийцар, цІи хезача Іилмахочун Циолковске теорехи кастта саг космосе гІоргхиларахи лаьца.

Клубе вІашагІкхийттараштa юкъе дукха бар кхоъ искусственни спутник урагІъяхарах ца тешаш. Нов. Чумаковас дІаккхетабир уж урагІъяхар бакъдолгах а, хІаьта тІехьа тІайоатІача хана космосе саг гІоргхиларах а. Лекци йийша яьнначул тІехьагІа ладийгІараша даьча хаттараштa жоп аш тийлар цо.

Лекце хиннараша дег тІара баркал аьлар лектора, хІаьта шоай клубе цу тайпара лекцеш ешар а дийхар.

А. АУШЕВ.

Эрсийи Нохч-ГІалгІайи словарь эш

Нохч-ГІалгІай школашка нохчийи гІалгІайи бераштa Іомабу эрсий мотт. Шеко йоацаш да вай бераш эрсий мотт геттара чІоагІа Іомо гІерташ болга а, хІаьта из эшаш хилар а. Цхьабакъда, дукха бераш да наьна мотт ца ховш. Цу гІулакха чІоагІа эшаш да эрсийи нохч-гІалгІайи словарь. Цо доккха новкъостал дергда нохчийи гІалгІайи метташ хьехаш болча хьехархошта а, хІаьта из мотт Іомабераштa а.

М. ЗАНГАЕВ.

Маца хургья автобус?

Йоккха моттиг я МагІалбикера откормочни совхоз. ДукхагІа долча даькъе укх шера аьхки Казахстанера цІа баьхка гІалгІай а болаш, тайп-тайпарча къамех нах ба укхаза болх беш. Баха-бахка безаш дуккха моттигаш хул бахача наьха.

Дукха автобусаш а йолаш АТХ-а я МагІалбике. Кхыча юрташка а города участкашка а хадданза лелаш я автобусаш. Юххьанца Казахстанера цІа даьхкача хана дийнахьа 3—4-зза автобус йоагІар тхо долча а. ХІанз укх тІеххьарча цхьан-шин бетта автобус вІалла ца йойташ соцаяьй МагІалбикерча АТХ-а кулгалхоша, план кхоачашъяц, аьнна. Из бахьан долаш чІоагІа хала лел укхазара бахархой. Керда вахар Іодуллача моттиге дукха хІамаш да боахама эшаш. Баханза баргбоацаш хилча Вознесенске кхачалца гІаш баха безаш хул болхлой.

Къаьстта тхона автобус я а яхац оаха. МагІалбикера Ачалкхе ухаш автобус я. Из тхона ши-кхо километр мара гаьна йоацаш тІехйоал. ДІайоцаш а юхайоагІаш а из автобус тха юрта чуйоагІаргйолаш маршрут оттаелга вІалла хала гІулакх дац. Бакъда, из а вІаштІехьадоаккхаш бац АТХ-а кулгалхой.

Автобусаш хилийта тхона, яхаш, дуккхаза а АТХ-а кулгалхошка даьча дехарех хулаш хІама дац.

ЛЬЯНОВ Бахьаудин,
САУТИЕВ Дауд,
ЮГАЙ Николай.

Студенташ практике ба

„Тхона дукха беза дешархой“

Цхьа бутт совгІа ха я Нохч-ГІалгІай Пачхахьалкхен педагогически институтa V-ча курса студенташ юххера йола педагогически практика школашка чакхйоаккхаш бола.

Практика дІахьу школай лакхерча классашка, къоначa болхлой школашка. ХьалхагІа пробни, тІаккха зачетни урокаш тел оаха. Цу тайпара практика эгтара хьалха хиннай педагогически институте.

Дукха беза студенташта шоаш урокаш телаш бола дешархой. Дика ладувгІ цар тхога. ЦІагІа кІезигагІа урокаш ІомаергйолашдІаккхетабе гІерт тхо уж, хІана аьлча, болхлой школашка дешабагІарашка дукха йиш хилац цІагІа деша. Юххьанца чІоагІа хала дар хьеха. Цу гІулакха ха тоъацар тхона. Дика урокаш тел Неменко Неллес, Белик Миляс, Туниманов Владимира, кхыбараша.

Дешар хьехарал совгІа кхетама болх а лелабу студенташа. Дешархой занятеш тІера бувлий хьеж тхо эгтара хьалха. Нагахьа санна уж деша хьа ца ухе цар цІагІа, предприяте е учреждене а дахе, уж деша хІана баьхкабац хьож тхо. Цул совгІа классни собранеш, сакъердаме беседаш ю. Болх бешехь а дешаш болча кагирхошта йолча льготех СССР Министрий Совета баьча соцамах укх деношка Евглевский Алексея беседа йир. Цу тайпара сакъердаме беседаш йир Михайловский Алексея, Албогачиев Михаила, Багаев Леонида.

М. ШИШХАНОВ,
5-ча курса студент.

Хьеха кийчлуш ба студенташ

Нохч-ГІалгІай педагогически училища 3-ча курса студенташ 1-ча октябре денз Грозненски юкъерча школе практика чакхйоаккхаш ба.

Дика чакхйоал из практика. Студента цхьа кІира хьалха материал лу кийчъе аьле.. Йиззаи дидактически нийсеи урок чакхъяргйолаш хьехархой болча консультаце ух студенташ. Цу гІулакхо практиканташта новкъостал ду урок дикагІа яла.

Школе урок луча хана школьногойтара пособеш, шоаш луча урокий темаех тайп-тайпара сурташ хул студенташка.

Къаьстта дика урокаш тел студенташа Курбанова Зояс, Ибрагимов Іумара, Мирзоев Султана, Чапаева Луизас, кхыбараша а.

ЧІоагІа гІадбаха ба студенташ дукха ха ялалехьа нохч-гІалгІай бераштa хьехаш шоаш хургхиларах.

Х. ЭЛЬМУРЗАЕВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета распоряжени

СССР Министрий Совето 1947 шера ноябре баьча № 3257 йолча соцамга хьежжа оттабаьча боарамал автомобилаштеи мотоциклаштеи 10 процент дукхагІа бензин доагаде 1959-ча шера 1 декабрагара денз 1960-ча шера 1-ча мартага кхаччалца йолча хана мукъа луш распоряжени еннай республикерча автобоахамашта Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето.

Культура университетера хьалхара лекцеш

«Красный молот» яхача завода культура ЦІен правлене политически Іилмани кхетамаш доаржадара йолча Общества Нохч-ГІалгІайчен отделенеца цхьана вІашагІъеллача культура университете занятеш йолаеннай.

Художественни кхетам балара факультете хилар «Советски искусство лакхара идейность йолаш хилийтара тІехьа, литературеи искусствои вахарца айхха бувзам болаш хилийтара тІехьа парте лоаттабу къовсам» яха лекци. Лекци йийшар филологически Іилмай кандидат волча В. И. Харчевникова.

Радиопередачай программа

8.00 — Заявкаех концерт; 17.00 — «Вай дахаш дола закон» яха очерк (эрсий меттала); 17.20 — Советски конституце денна хетаяь передача (гІалгІай меттала); 17.35 — Нохчийи гІалгІайи музыка концерт; 18.00 — «Дон» яха журнал 1960 шера» (эрсий меттала); 18.10 — радиоладувгІархой заявкаех концерт; 18.40 — Конституце Денна хетаяь передача (нохчий меттала).

Хаоттамах

5-ча декабре денз 8-ча декабре кхаччалца йолча хана республике тІолла юкъ-юкъе йоачан а йолаш ха оттаргья. Юххьанца бийсан 3—2 градус шийлеи дийнахьа 4—9 градус йІайхе хургья. Цул тІехьагІа кІеззига шеллургья: бийсан 2—7 градус шийлеи дийнахьа а 2—3 градус йІайхеи йолаш.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цІерахча кинотеатре.
Йоккха зал — «Салтечох йола баллада».
Долалу: 10, 11.45, 1.30, 3.15, 5, 6.45, 8.30, 10.15.
ЗІамига зал — «Безама шераш».
Долалу: 8.30, 10.15, 12.45, 3,30, 5.15, 7, 8.45, 10.30.
ЗІамига зал № 2 — Берий сеанс— «На переломе».
Долалу: 9.
«Контрабандисты».
Долалу: 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.45, 7.30, 9.15.
ЗІамига зал № 3 — Берий сеанс «Наурис». Долалу: 9.15. «Безама шераш». — Долалу: 11, 12.45, 2.30, 4.15, 6, 7.45, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре
Берий сеанс — Мультипликационни сборник. Долалу 9 с.
«Салтечох йола баллада». Долалу: 1.55, 5.35, 9.15.
«ЦІера тІий». Долалу: 10.15, 3.40, 7.20.
«Марти» — Долалу: 12.10.
Сайран сеанс. Керда фински художественни фильм.
«Къона мельник». Долалу: 10.50.

БИБЛИОТЕКАЙ ГАНЗ ХАЛКЪАГА КХАЧИЙТА!

Укх деношка Донерча - Ростове йистеяьлар Российски Федераце Къулбехьа ядача 18 областеи, краеи, автономни республикаи библиотекашкарча болхлой совещани. Совещане дийцар ССКП XXI-гІча съезда решенеш наха дІайовзийтарах, аргІанна йоагІача ССКП ЦК Пленумга кийчдаларах, культура университеташтеи коммунистически къахьегама бригадаштеи новкъостал дарах дола дешаш.

«Мехка библиотекашкарча гІулакхий а из тоадара де дезарий а хьакъехьара» ССКП ЦК Пленума соцамо хьалхашка оттадаьча библиотекай декхарех лаьца доклад йир РСФСР культура Министра заместитела нов. В. М. Стриганова.

Боккха лоархІам болаш дешаш дар совещане дийцараш. Цига белгалдир дуккхача библиотекашкарча балха чулоацамои боарамои шерра коммунистически общество хьалъяра декхарашта кхоачам беш ца хилар а дІахо йодача хана библиотекай болх тоабергбола наькъаш а.

Цунга хьежжа вай республикана хьалхашка а лоархІамеи бехктокхамеи декхараш латт. Керттера декхар да библиотекаша деш дола гІулакх хІара нах бахача пунктага, хІара цІенга мамогга сихагІа дІаккхачийтар. Къаьстта теркалде деза ССКП XXI-гІча съезда исторически решенеш наха дІайовзийтилга, Коммунистически партеи Советски правительстваи политикаи а решенеех а нах кхетабелга, коммунистически сакхетам а культурно-политически гІулакхаш а лакха долаш советски нах хьалкхебара гІулакха партенеи пачхахьалкхенеи чІоагІа новкъостал делга.

Шоаех уж тайпа гІулакхаш ма доахкий аьнна доккхал де йиш йолаш яц хІанз укх сахьате Нохч-ГІалгІай мехкара библиотекаш. Из дац цар балха юкъе цхьаккха дика хІама дац яхилга. Цхьаяраш я дика гІулакхаш доахкаш а. Масала, наха юкъе культура йоаржаяра Іалаьмате боккха лоархІам болаш болх бу Шалински Урус-Мартановски районашкарча библиотекашка, Сталински района Андреевски долинерча а Октябрьски районерча № 1 йолча а библиотекаша. Цар наха дика дІадовзийт книжкаш, книжка деза Іомабу нах, къахьегамхошта новкъостал ду шоай кхетам лакхбе а дика гІулакхаш Іомаде а, Іилманеи техникаи керда карагІдийнна хІамаш а дикагІа дола къахьегама гІулакхаш а карадерзаде, книжкаш деша нах тІехь-тІехьа дукхагІа юкъеувз. Уж балхаш къаьстта дика леладу Червленная яхача станицерча библиотеко (заведующи нов. З. Н. Плотникова), ГехтІарча библиотеко (заведующи нов. Л. Н. Куликова). Цу библиотекашкарча болхлоша нах гулбийя а хІара цІагІа чуувтташ а книжкаш деш, книжкаш дешарий конференцеш ю.

Наха книжкаш дикагІа дІадовзийтар духьа цар районерча газета тІа а радио чу гІолла а кхайкаду книжкаш. Районера а юрташкара а кулгалхой каст-каста ух цу библиотекашка. Цхьабакъда, массанахьа а дац уж тайпа хІамаш. Республикерча цхьайолча библиотекашкара книжкаш воча хьал тІа да, книжкаш дешаранца беш цхьаккха тайпа болх бац, наха книжкаш довзийтац. Уж тайпа гІулакхаш да, масала, МагІалбикеи Первомайскига, Наьсарении районашка. Тархеш ца хилар бахьан долаш книжкаш лаьтта доададу Грозненски районерча Толстов-Юртарча библиотеке. Ведениски районерча 19 библиотеках 17-не чу пишкаш летаяц. Ла йиш йолаш дий уж тайпа гІулакхаш?—Дац. Боахамеи, партийнии, профсоюзнии организацей декхар да библиотекай болх тоабара эшаш дола гІулакх дар. Библиотекашта метаргдолча цІеношка уж еце, царна лаьрхІа цІенош хьалдаь е тайп-тайпарча организацейи учрежденейи контораш а канцеляраш а готъяь кхоачамбе беза.

ХІанз а во латт книжкаш дешарий актив вІашагІтохара гІулакх. СурхотІарча библиотеке цу актива юкъе 200—250 саг мара вац. Іалаьмате во латт нохчийи гІалгІайи кхалнах книжкаш дешарий активана тІаозара гІулакх. Из тайпа актив вІалла йоацаш а я библиотекаш. Из да библиотекай заведующешеи районни культура отделий болхлошеи хьинар тІадахийта из болх ца леладари вай библиотекашка долаш долча доккха хьаькъал эца йиш йолча книжкаех бизза пайда ца эцари бахьан долаш.

«Кхоанен иразага бодача наькъа тІа адамаша хьа мел кхеллача хІамал чоалханегІа а сий долашагІа а хила тарлу книжка» — яьхад Максим Горьке.

Цу доккхача хІамах ха а ховш пайда эца беза, наха юкъе доаржаде деза из. Цу гІулакха библиотекай балха дукхагІа юкъеоза беза къахьегамхой. Пачхахьалкхен лоархІам болаш долча цу гІулакха доккха новкъостал де йиш йолаш я партийнии, советскии, профсоюзнии, комсомольскии активах, интеллигенцех, промышленностерчеи юрта боахамерчеи дикагІа болча болхлоех латташ йола библиотечни советаш. Цхьайолча вай библиотекашка уж тайпа советаш йолаш а я цар балхо боккха пайда а лу. Масала, Сунженски районни библитеке 1500 саг юкъе а волаш книжкаш дешарий актив я. Цхьабакъда, республикерча массайолча библиотекай йолаш яц уж тайпа советаш. Библиотекашка балхах дика кхеташ бола болхлой оттабара а деррига даь дайннадац. Цу бехктокхамерча идеологически балха участке моллагІа нах балха ухийташ дукха моттигаш нийслу хІанз а. Библиотекай болхлошца хадданза хьехама болх бац.

Сий долаш декхараш да Республикерча библиотекашта хьалхашка латтараш. Цар йоажхо ю Коммунистически партеи Советски правительстваи, уж дукха а еза цар сий а ду деррига советски халкъо.

ХІара библиотекерча болхлочун декхар да къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара боккха лоархІам болаш дола библиотекера книжкаш хІара советски сагага дІаккхачийта.

Г. АВАКОВ,
Нохч-ГІалгІай АССР культура министра заместитель.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; Корректорске — 2-30-91 партийни вахареи экономикаи отделий — 2-25-72.

СФ03662 1918 шеран 11-ча августа цІерагІа йола типографи, Нохч-ГІалгІай АССР, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Заказ № 7323.